

133502

BIBLIOTECA POPORALA
A „ASOCIATIUNII”

No. 164.

1929.

TRAISTA BUNICULUI

Povestiri și legende

de

SABIN G. TRUȚIA.

SIBIU — „Asociațiunea” („Astra”), Str. Șaguna 6

Prețul 5 Lei.

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român“.

Intemeiată în 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:

M. S. Regele FERDINAND I.

Prezident activ:

Vasilie Goldiș.

Vice-prezident I.:

Dr. Oct. Russu.

Vice-prezident II.:

Dr. Gh. Preda.

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de fruntași din toate părțile societății românești.

 **E de datoria fiecărui bun
Român să sprijinească „Aso-
ciațiunea“ abonând publicațiile
ei și înscriindu-se de membru.**

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna.	Lei 5000.—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 1000.—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 500.—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 50.—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10.—

Biblioteca populară a Asociației „Astra“.

Anul al 19-lea. Nr. 164. Februarie 1929.

TRAIȘTA BUNICULUI

Povești și povestiri

de
BCU Cluj / Central University Library Cluj

SABIN G. TRUȚIA

2443 29

Editura Asociației „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană“, s. a., Sibiu.

133502

*Dedic aceste povestiri, în
semn de dragoste și stimă,
distinsului român și publicist
Dr. Sebastian Bornemisa.*

AUTORUL.

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201504452

Piatra lui Vlăduț.

— Poveste, legendă. —

Eu nu știu cum sunt alți copii, dar mie îmi plăceau tare mult poveștile. Pentru o poveste eram în stare să-mi dau și căciula. Și aș fi dat-o bucuros, dar năcazul era, că nu aveam decât una ș'apoi fără căciulă nu prea îndrăzneau să dau față cu tata. Nu pentru alta, dar avea tata — vorba între noi să rămâie — o nielușe de alun, pe care o botezase „Sfântul Nicolae“. Și, doamne, ajurisit mai era câte-odată sfântul!

Dealtfel, căciula nu mi-a cerut-o nimeni, că, la urmă, ce mai ști... de dragul poveștilor îmi uitam poate și de „Sfântul Nicolae“. Cât pentru asta, apoi tot tata era păgubașul. Că dacă nu îmi dădeau căciula, tot îi juram eu din tutun ș'apoi hai cu el la „Moș Tilică“, care îmi spunea la povești, până adormeam. Moș Tilică a murit, Dumnezeu să-l ierte. De-atunci n'am mai furat tutun, dar dragostea pentru povești mi-a rămas în suflet mereu.

Ș'apoi mai era cineva, căruia nu trebuia să-i dau nimic pentru povești și acesta era bunicul meu. Cât timp petreceam la bunicul, eu povești mă culcam și eu povești mă sculam.

Imi aduc aminte, că într'un amurg de vară, bunicul își trimise sluga, să aducă apă dela „piatra lui Vlăduț“. Eu curios, ca orice copil, m'am apropiat de bunicul și l'am întrebat:

— „Bunicule, unde e piatra aceea“ ? —

— „E în pădure, puiule, departe de sat“, — răspunse bunicul, trăgând încet din ciubucul de spumă.

— „Dar pentruce îi zic „Piatra lui Vlăduț“ ? —

— „Așa-i povestea, puiule“, — mai spuse bunicul, apoi, după ce mă privi un restimp zimbitor, își netezi de câteva-ori barba căruntă și începu să povestească domol:

— „De mult, de mult, în vremea poveștilor, când vrabia clocea ouă de rață și musca vorbia turcește, a nimerit de undeva la noi în sat un copil cu numele Vlăduț. Venise într'o iarnă și nimeni nu știa de unde e și al cui.

Era poate orfan. Cât ținu iarna, Vlăduț petrecu pe la casele oamenilor, cât la unul,

cât la altul și toți îl primeau cu drag, pentru că era un copil bun și cuminte.

Mai multă vreme petrecu însă la casa unui om sărac, care avea o fată, cu numele „Ruxanda“. Și cum amândoi erau micuți se împrietiniră iute. Când sosi apoi primăvara, Vlăduț se lipi lângă un cioban ca *ciorâng* și se duse cu oile la munte. Ciobanul nu avea copii și dela o vreme prinse dragoste de *ciorâng* și nu l-a mai lăsat de lângă el. La stână, Vlăduț a învățat să cânte din fluier. Și cânta prin codri, cânta prin văi și nu făcea alta toată ziua, decât tot cânta. Peste puțină vreme începu să cânte așa de frumos, încât cine-l auzia, rămânea vrăjit. Cântecele lui Vlăduț îl cunoștea și turma. De câte-ori nu se înălțau, ca oile să se piardă prin codri și atunci era destul, ca Vlăduț să cânte o doină chemătoare și toate oile se adunau în jurul lui. Trecură câțiva ani și Vlăduț se făcu un flăcău frumos, cât nu-i afla-i păreche.

De frumos ce era, îl îndrăgiră toate fețele din sat, dar lui Vlăduț îi era dragă numai Ruxanda. Era săracă Ruxanda, dar era frumoasă și apoi el nici n'ar fi putut să uite dragostea din pruncie. În marginea po-

ienii, unde era așezată stâncea, era o piatră mare. Aci se întâlnea Vlăduț cu Ruxanda în serile de vară.

Intr'o dimineață, spre sfârșitul verii, bătrânul cioban se duse în sat, să aducă sare pentru oi și Vlăduț rămase singur la stână. El mână atunci turma la păscut prin locuri pe unde n'a mai fost umblat până atunci și unde era iarbă ca mătasa. Auzise el de mulțori dela ciobanul cel bătrân și dela alți bătrâni din sat, că locurile acelea sunt vrăjite și nu e bine ca să treci prin ele, dar el era cu suflet curat și nu se temeai. Și cum mergea el așa... cântând din fluier și gândindu-se la Ruxanda, o mioară, pe care o îngrijise de mică și care nu se despărțea de el niciodată, începu să sbiere plângător. Și cu cât se afunda Vlăduț mai adânc în codru, cu atât era și mioara mai supărată. Dela o vreme n'a mai vrut să pască. Atunci Vlăduț începu s'o mângâie și s'o desmierde, zicându-i:

„Mioriță, mioarea,
Ce ești tu cu voia rea?
N'ai doar iarbă de păscut,
Ori n'ai apă de beut“?

Și mioara clătina numai din cap supărată. Simțea ea ceva, dar nu putea să-i spună

lui Vlăduț, pentru că nu știa să vorbească. Și cum stetea el așa... cu gândul dus și mângându-și mioara, îi răsări deodată înainte, ca din pământ, o fată frumoasă. Fata se apropie de el, apoi îi zice :

„Copile ciobănaș,
Din fluier doinaș,
În vis te-am visat
Și te-am așteptat,
Ca să vii la mine
Să trăiești cu tine“.

El își uită atunci de turmă, de Ruxanda, își uită de toate și apropiindu-se încet de fată îi răspunde suspinând:

„Copiliță dalbă,
Ca un fir de nălbă,
Spune-mi cine ești,
Și de unde ești?
Că m'ai fermecat,
Mintea mi'ai furat“!

Fata începu să-l desmierde și, sărutându-l, îi mai zise :

„Ciobănaș voinic,
Nu 'ntreba nimic.
Eu ți-s dragă ție
Și tu-mi ești drag mie.
Hai să ne iubim
Și să împletim
Cunună din flori,
De-acum până 'n zori“.

Fata se așeză atunci pe iarbă, iar el, vrăjit de frumsețea fetei, își pleacă capul pe sânul ei și adormi.

Târziu, când soarele era apus, a nimerit ciobanul cu Ruxanda și l'au aflat dormind, iar mioara lui ședea deoparte, supărată.

Cu mare trudă, dupăce aduseră apă dela nouă izvoare și îl udară pe frunte, putură să-l trezească din somn. Dar Vlăduț era acum altul. „Zina“ codrului îi furase mințile.

L'au dus atunci în sat și au chemat toate babele să-i descânte, dar nu i-au ajutat nimic. Era mai tare vraja, decât să-l poată scăpa. Zi de zi se topea flăcăul și peste puțină vreme muri.

Îl duseră atunci iarăși la stână și-l îngropară lângă piatra din marginea poienii.

Ruxanda mergea în toată ziua la mormântul lui și plângea. Peste puțină vreme se stânse și ea de dorul lui.

Din lacrimile ei se făcu un izvor cu apă limpede, iar la piatra de lângă izvor îi zic și astăzi „Piatra lui Vlăduț“.

Vulpea popii.

— Poveste. —

Dumnezeu să-l ierte pe bunicul Gheorghe că, Doamne, frumos mai știa să povestească. Îmi aduc aminte, că odată — eram numai cât un snop pe-atunci, — ne strânse pe toți nepoții roată și, după ce ne privi pe rând, își netezi cu mâna tremurătoare barba căruntă, apoi ne zise :

— „Fiți cu luare aminte, copii, că am să vă spun acum povestea popii“.

— „Povestea tatii?...“ îndrăzni să întrebe atunci un nepot cât o căciulă de miel. Vezi, că și dumnealui era copil de popă.

— „Nu a tatii, puiule,... eu am zis că : povestea popii!“ Bunicul își mai netezi odată barba, apoi începu să povestească domol :

— „De mult, de mult, în vremea poveștilor, când gănile purtau cisme roșii și

cocoșul ședea la masă și scria povești, trăiau într'un sat, un popă și un dascăl. Și tare prăpădit trebuia să fie satul acela, că nici bietul popă nu avea preseuri și nici dascălul părăstase. Îmbătrâniseră amândoi în sărăcie și nu mai știau cum s'o scoată la capăt. Făcură, ce făcură și dela o vreme roata norocului începu să aducă apă și pe moara lor. Pe semne se apucară amândoi de pascălie. Și veneau acum oameni la ei din toate părțile, unul cu un fel, altul cu alta. Popa începea să râdă în barbă, apoi se apucau cu dascălul de gâcite. Și se vede că nimereau bine cu gâciful, că vestea la mersese în toată țara.

S'a întâmplat atunci, că împărăteasa își pierduse inelul cel mai de preț, pe care îl avea moștenire dela bunică-sa.

Îl căutară slugile în dreapta, în stânga, ba roscoliră întreg palatul, dar inelul nu îl aflară. Împărăteasa se apucă de plâns, încât n'o mai putea ogoia¹⁾ nimeni. Și chiar împăratul începu dela o vreme să se puie pe gânduri. Chemă atunci o mulțime de

¹⁾ Ogoia — dialect din munții Vlădesii. — A ogoia = a liniști.

vrăjitori din țară să cerce și ei cumva, doar — doar îi vor da de urmă. Se trudiră și vrăjitorii în tot chipul, dar inelul, nu-i și nu-i. Împărăteasa începu să plângă acum și mai cu amar. Într'un târziu se înfătoșe înaintea împăratului un boier bătrân și, ploconindu-se adânc, îi zise :

— „Măria ta! Să nu vă fie oarecum cu supărare, că îndrăznesc, dar hm...” — și aici bătrânul boier tuși — „eu am auzit, că în satul cutare... este un popă și un dascăl, cari știu să găcească. Și eu cred, că dacă nici aceștia doi nu vor afla inelul, apoi nu îl mai află nimeni“.

Împăratul, auzind vestea asta, se bucură apoi dădu poruncă să i se aducă găcitorii.

Într'o dimineață, ședea popa tocmăi în povești cu dascălul, când de-odată o căruță domnească se opri înaintea porții.

— „Dar ăștia... cine-or fi oare?... — se întrebară păscălierii. Peste puțin văzură scoborându-se din căruță un boier. Acesta se apropie de ei, apoi le dădu binețe.

— „Mulțumim dumnitale, boierule!“ răspunse popa, — „dar ce veste prin țară?...”

— „Nu tocmai bună, părinte!“ răspunse omul împărătesc, apoi începu să le povestească întâmplarea cu inelul. La urmă boierul mai puse :

— „E poruncă dela Măria-sa împăratul, să vă înfățișați la palat și să căutați inelul!“

Popa începu să schimbe fețe, apoi se uită spre dascăl speriat. Dascălul, la rândul lui, înghiți de câteva ori în silă și se uită spre popa.

Începură ei să se codească... ba că-i teacă, ba că-i pungă, ba una, ba alta, dar de, porunca e poruncă și la urma urmei nu avură ce face.

Își puseră cărțile în desagă, apoi se suiră în căruță și hai la împăratul.

Vreme de trei zile tot merșeră, cât pe jos și cât în căruță, că drumul era cam rău și pe atunci nu se pomeneau trenuri, ca astăzi.

În sfârșit sosită la palat și după ce se înfățișară la împăratul, acesta încă le povesti întâmplarea cu inelul, apoi le mai zise :

„Dă dau timp de-o zi. În ziua asta veți primi o mâncare dimineața, una la amiază și una seara. Pe când veți primi a treia

mâncare, trebuie să aflați și inelul. Dacă veți da de urmele lui, atunci vă dau o răsplată bună, iar dacă nu, atunci s'o știți și asta, că unde vă stau acum picioarele, vă va sta capul. Ați înțeles?"

— „Am înțeles!“ — răspunseră aceștia tremurând, apoi ieșiră afară și începură să se preumbe prin grădina palatului.

— „O sfeclirăm, dascăle!“ — zise popa, năcăjit.

— „Rău de tot, părinte!“ — răspunse dascălul suspinând, apoi prinseră a se scăr-pina în ceață și să se gândească, cum și în ce fel de formă ar putea să o scoată la capăt. Peste puțină vreme îi chemară la masă. Când o slujnică le aduse mâncarea, popa se uită odată la ea, apoi la dascăl și zise încet:

— „Iacă una, dascăle,... mai avem două, Slujnica tresări și cât pe-aci să scape blidele din mână, apoi le așeză grăbită pe masă și hai, pe ușe afară. Trecu în bucătărie și așezându-se trudită pe-un scaun, îi făcu semn la bucătăreasa și încă la una și când acestea se apropiară, le spuse spe-riată:

— „Vai de mine!... am pățit-o!... popa naibii a găcit“ !...

— „Cum soro“ ? — întrebă bucătăreasa, mirată.

— „Păi,... așa, bine, a găcit !... Când am intrat cu mâncarea la ei, popa s'a uitat la mine, apoi a zis cătră dascăl : — „Iacă una dascăle,... mai avem de-acum două“. — Ș'apoi nu noi trei suntem cari am furat inelul“ ?

Bucătăreasa, de grasă ce era, începu să asude, iar celelalte două, nu mai știau ce să se facă de spaimă.

Când sosi vremea de-amiazi, luă acum bucătăreasa blidele și le duse la găcitori. Când intră în casă, popa se uită și spre ea, apoi zice, iarăș, cătră dascăl :

— „Iacă și a doua,.. de-acum mai avem încă una“ !

Bucătăreasa îngălbeni, gata s'o lovească damblaua, apoi aruncă blidele pe masă și tunde-o pe ușe afară. Când a intrat în bucătărie abia mai găfăia.

— „Ce-i Safto“ ? — o întrebare celelalte două.

— „E rău de noi, surate, mai rău nici că se poate, popa știe tot“ !

Sosi și vremea cinei și acum luă mâncările a treia slujnică. Când intră cu blidele la păscălieri, popa ridică și spre ea ochii, apoi, plecându-și capul în piept, zise năcăjit:

— Noa, dascăle, gătarăm cu toate trei și de-acum nu ne mai rămâne nimic“ !

Slujnica scăpă blidele jos, apoi se întoarse iute și încuie ușa pe dinafară.

— „Ce dracu o mai fi și cu asta“ ? — întrebă popa mirat.

— „Mirosim a mort, părinte“ ! — răspunde dascălul încet.

Slujnica alergă într'un suflet la celelalte în bucătărie și le spuse :

— „Dai de mine,... ce ne facem de-acum?... popa a găcit și are să ne dea de gol! Ne spânzură împăratul“ !

-- „Știi ce, suratelor“ !... — zise dela o vreme bucătăreasa, ridicând lingura de mestecat de-asupra capului. — „Haideți să mergem câte-și trei la popa și să-l rugăm să nu ne spuie. li vom da inelul și apoi va face el ce va face“ !

Se înfeleseră dar așa și meraseră toate trei la găcitori.

În vremea asta bietul popă își smulgea barba de năcaz. Și avea o barbă mare, roșie și pieptănată, cât ba să mai vezi. Iar dascălul ședea ghemuit într'un colț și plângea, plângea, sărmanul, de sărea surtucul de pe el. Dedeau ei bine, că toate s'au sfârșit. De unde puteau să știe ei, niște bieți oameni, că unde e inelul?... Și cum ședeau așa... năcăjiți, ca vai de capul lor. se pomenesc de odată cu servitoarele intrând la ei. Bucătăreasa păși înainte și începu să spună, că ce... și cum stă lucrul cu inelul. Când auzi popa una ca asta, se ridică de pe scaun sprinten și gata, gata, s'o sărute pe bucătăreasă și să se apuce de joc. El zisese doară despre mâncări și nu despre servitoare, că: — „Iacă una, iacă și a doua — și — noa, dascăle, gătarăm cu toate trei“.

Se prefăcu însă, că știa lucrul ăsta, apoi îi spuse bucătăresei, să deie inelul unui curcan, care e mai frumos ș'apoi treaba popii la tămâie.

Peste puțină vreme trimise și împăratul după găcitori. Când aceștia se înfătoșară, împăratul zise:

— „Ei părinte, cum stă lucrul“ ?...

— „Bine, Măria-ta!“ — răspunse popa, apoi îi spuse împăratului, că inelul se află în gușa unui curcan.

Împăratul crezu, că popa își bate numai joc și cât pe-aci să-l dea pe ușe afară.

— „Fă Măria-ta cum îți spun eu! ș'apoi dacă n'o fi adevărat, să nu-mi mai zici „popă“!“

Împăratul ridică din umeri, apoi dădu poruncă să se prindă curcanul cu pricină și, după ce îl tăiară, aflară inelul în gușe. Împăratul și toată curtea se minunară mult de înțelepciunea popii și după ce îl răsplătiră și pe el și pe dascăl, cu câte doi săculeți de galbeni, aceștia își luară desaga cu cărțile pe umăr ș'apoi „noapte bună Tănasă“!

În drum spre casă, se mai opreau să cinstească câte-un păhar de vin, apoi, hai înainte.

În vremea asta sosi la palatul împăratului un boier bogat și, auzind despre cele întâmplăte, n'a vrut să creadă, una cu capul.

— „Nu se poate!“ —

— „Ba se poate!“ — ziceau curtenii.

— „Eu asta una nu o cred și pace bună!“

La urma-urmei boierul să mâniae foc, apoi se sui în căruță și „mână băietee“... să ajungă pe popa. Cam pe la calea jumătate îi ajunse.

— „Stai, părinte“! — strigă boierul răsthit — că încă nici acum nu îi trecuse mânia.

Drumeții se opriră în loc. Boierul se aproprie cu căruța de ei, apoi zise:

— „Am auzit, că dumeata, părinte știi să găcești,... dar eu asta una nu o cred! Inel încoace, inel încolo,... auzi, părinte, găcește iute pe ce-mi stau mie picioarele acum?... că de unde nu, s'o știi,... eu mine dai de belea“!

Pe popa îl trecură sudorile. Iși plecă capul în pământ și scărpinându-se în barbă zise năcăjit.

— „Ah... ha!... săracă vulpea popii, acum ai ajuns și tu subt picioarele boierului“!...

Boierul rămase încremenit căci picioarele lui erau învălitate într'o blană de vulpe. Văzând că popa toate le găcește și știind, că nu e de glumit cu așa un om, se rugă de iertare și, după ce îi mai dădu și el un săculeț cu galbeni, se întoarse înapoi rușinat și drum bun pe unde nu-i tină.

— „Să mergem și noi iute, părinte“ — zise dela o vreme dascălul — „că până acum toate au fost, cum au fost, dar de ne mai dă una de cap, apoi nu știu, zău, cum o scoatem la capăt“.

Intr'un amurg, sosiră sănătoși în sat. În aceeași noapte și popa și dascălul își dădură foc la case. A doua zi tăciunii mai fumegau, când iarăș se opri o căruță înaintea porții. Acelaș om împărătesc, care îi chemase la palat, se apropie și acum de poarta unde ședeau povestind popa și dascălul și după ce își dădură binețe, popa îl întrebă pe boier.

-- „Ce mai veste pe la palat, boierule“ ?

-- „Bună de-oparte și rea de alta!“ — răspunse omul împărătesc.

— „Cum așa“ ?... — întrebă iarăși popa, mirat.

— „I s'a făcut rău împărătesii. Când și-a văzut inelul, a început să râdă și să cânte și de-atâta bucurie, a căzut la pat. Pe mine m'a trimis iarăș împăratul, să vă chem din nou la palat, doar, doar îi veți putea găci ceva buruiiană de leac“ !...

Popa se prefăcu, că e supărat și arătând cu mâna spre tăciunii fumegători răspunse :

— „Imi pare rău, boierule, dar ai sosit cam prea târziu! Uite colo... mi-a ars azi noapte casa și s'au topit în foc toate cărțile... ș'apoi fără cărți, nu mai pot să gâcesc!“ ...

Așa au scăpat popa și dascălul de belea. Cu cei cinci săculeți de galbeni se făcură și ei cogeami-te boieri. Incepură să ducă o lume albă și poate mai trăiesc și azi, de eumva n'or fi murit.

Someșul și Crișul.

— Poveste, legendă. —

Moș Dasile mai trase de câteva-ori din ciubucul de spumă, își dresese puțin glasul și începu să povestească :

— „In vremurile de demult, de când sunt și poveștile, trăia la poala muntelui Vlădeasa, un crai frumos și tânăr. Ii era numele „Bogdan“. Muntele cu pădurile de brazi, pășunile, toate erau în stăpânirea lui.

Ii venise și craiului vremea să se însoare, dar peste puțină vreme, după-ce își aduse domnița, năvăliră dușmanii în hotarele lui, îi aprinseră cetatea și pe crai îl omorîră. Domnița scăpă de moarte și după-ce își adună turmele ce mai rămaseră de mâna dușmanilor, se sui la munte. Pe locul, căruia îi zic și astăzi „Bogdăneasa“, își făcu un bordel. Aici născu peste câteva zile, doi copii gemeni, feciori amândoi

Și, cum e vorba din poveste, creșteau voinicii într'o zi ca 'n două și se făcură niște flăcăi, că-ți era mai mare dragul. Copiii îndrăgiră ciobănia și abia așteptau să treacă iernile, pentruca să poată ieși la larg. Vara își purtau turmele la pășune prin poienile din apropiere și în vreme-ce oile pășteau cumiți și blânde, ei începeau să cânte din tulpic și din fluier. Și cântau ciobănașii mei așa de frumos, încât izvoarele se opreau din șopot și rămâneau înmărmurite, iar pasările încetau din sbor și se adunau stoluri în jurul lor, ascultându-le cânteul. Trecu așa o bucată de vreme, dar într'o vară dăduse o secetă mare și, în lipsa pășunii, oile începură să flămânzească. Atunci frații plănuiră să-și mute turmele mai departe, până vor afla undeva o pășune mai bună.

Într'o dimineață își luară rămas-bun dela mama lor și plecară la drum.

În vârful muntelui aflară pășune bună și apă destulă. Își puseră staolele aici și slobozind oile la păscut, se apucară să-și facă colibă. Ziua trecu repede și seara, dupăce își așezară oile, voinicii își făcură foc, vrând să-și gătească ceva de mâncare.

Dar nu se aprinse focul bine, când începu să sufle un vânt ascutit și frații simțiră cum îi cuprinde, fără veste, somnul. Când se treziră a doua zi din somn, soarele era la amiazi. Oile sbierau de foame în staol și câinii abia se mai țineau pe picioare de osteniți. Frații se uitară unul la altul, buimaci, apoi își numărară oile. Văzând că nu lipsește nici una, le mai veni inima la loc.

Se spălară și se închinară, apoi își scoaseră oile la pășune. Peste puțin voinicii uitară grija și începură să cânte din fluiet. Și cum cântau așa... cu gândul la mama lor, de odată le răsări înainte, ca din pământ, o fată frumoasă, ca o „Cosânzeană“. Ciobanii încetară din cântat și rămaseră privind mirați spre fată. Ea veni aproape de ei, apoi le spuse supărată:

— „Rău ați făcut, voinicilor, că ați venit aici!... Poiana asta e moșia mamei, care e vrăjitoare și cu greu veți putea scăpa de răzburarea ei. Eu v'am văzut și ieri și mi-ați căzut dragi.

„Am venit acum la voi, să vă spun, cum să vă feriți de vrăjile mamei și să vă ajut.

Aceluia, care se va arăta mai vrednic între voi, îi făgăduiesc, că îi voi fi nevastă. Și acum ascultați. Mama a trimis aseară, „somnul“ la voi, pentruca să vă adoarmă pe veci. Mie mi-a fost milă de voi și am furat o parte din el, așa că nu v'a putut strica. Acum mama e mâniaasă joc și pe seară iar va trimite somnul la voi. Dar nu vă temeți, că el nu vă mai poate strica. De dimineață va trimite la voi pe frațele meu și dacă îl veți putea bate, atunci va trimite și cerboanca. Cerboanca asta are un corn în frunte. Aici îi stă puterea. Dacă voi veți putea rețeza cornul, atunci ați scăpat“.

După aceste vorbe, fata le întinse o frunză și zise: — „Cine se va șterge cu frunza asta pe frunte, acela nu va adormi și va rămânea tare. Dar fiți cu grije, numai unul să vă ștergeți cu frunza într'o seară, că, dacă vă ștergeți amândoi, atunci își pierde puterea de vrajă“.

Unul dintre frați luă frunza și tocmai vru să mulțumească, când fata se făcu iarăși nevăzută.

‘Trecu și ziua asta, cum trec toate zilele și seara, dupăce își așezară oile, fratele mai mic zise :

— „Bădiță, adă frunza la mine în seara asta și tu te pune de te odihnește, că vreau să-mi încerc și eu puterea cu feciorul vrăjitoarei!“

— „Bine, frățioare“ — răspunse celalalt, — „dar tu ești mai tânăr cu ceva și mai plăpând ca mine și mi-ar fi jale să te văd prăpădit de smeu. Mai bine te odihnește tu și lasă grija în sarcina mea“.

— „Rogu-te, bădiță, fă pe voia mea în seara asta ș’atunci mâine va veni și rândul tău“. Fratele mai mare îl privi pe celalalt cu drag, apoi scoase frunza din sân și i-o întinse :

— „Ține, frățioare și Dumnezeu să-ți ajute!“

Abia isprăvi aceste vorbe, când vântul începu să sufle și somnul îi cuprinse iarăș pe furiș. Mezinul scoase frunza și se șterse cu ea pe frunte. Simți îndată cum i se limpezește mintea și cum puterea îi crește.

Peste puțin vântul începu să sufle mai tare. Căinii începură să alerge în toate păr-

tile, lătrând furioși și oile să se frământa în staol. Atunci ciobanul se ridică de lângă fratele, care dormea ca mort și strigă către oi, apoi își chemă câinii lângă el. Oile, auzind glasul stăpânului, se liniștiră și câinii se apropiară, lătrând veseli și gudurându-se.

După miezul nopții câinii începură să latre din nou, dar mai tare acum și ciobanul văzu, la lumina lunei, un om, apropiindu-se de staol pe furiș. Ciobanul puse repede mâna pe ciomag și se ridică de jos, sprinten. Streinul ajunsese lângă staol și cerca să deschidă strunga. Câinii se apropiară de el, lătrând furioși, dar cât ai elipi din ochi, amuțiră pe veci. Ciobanul se apropie acum de strungă și strigă :

— „Ce cauți acolo, omule?!... Dacă ești vre-un drumeț strein și rătăcit, vino dete odihnește aici lângă foc și lasă oile în pace, că de unde nu, apoi să știi... că ți-ai aflat omul!“

— „Cum ai spus, frate?... Ian mai zi odată!“

— „Apoi, am zis să fii pe pace, că ți-ai aflat omul!“

— „Alelei, fărtate și sărăcuț de tine, că rău ai nimerit-o, dar dacă îți dă puterea, după cum te arată gura, apoi hai la luptă!“...

Ciobanul înțelese îndată, cu cine are de lucru, dar nu se sperie. Iși făcu cruce, apoi se îndreptă spre strein și se luară la luptă. Smeul se frământa din răspuțeri și arunca foc în toate părțile, dar nici ciobanul nu se lăsa. Lupta ținu până în revărsatul zorilor și atunci ciobanul simți, cum îl slăbesc pe smeu puterile. Se mai opinti el de câteva ori, dar ciobanul făcu ce făcu și îl trânti. Smeul rămase mort, dar și flăcăul era ostenit, că abia îl mai țineau picioarele. Se trase încet până la izvor și se spălă, apoi mulțumi lui Dumnezeu pentru izbândă. Peste puțin se trezi și fratele mai mare, dar așa de tare îl muiase somnul, încât era mai slab, ca fratele care se luptase.

Ziua o petrecură cu greu, căci le era jale după câinii prăpădiți de smeu. Seara luă celalalt frate frunza și după ce se frecă și el pe frunte, petrecu în priveghere, până după miezul nopții. De odată auzi un răcnet sălbatec. Atunci sări de jos ca ars și, după ce apucă în mână ciomagul, se uită bă-

nuiitor în toate părțile. Peste puțin văzu venind în goană un cerb, care în loc de două coarne, avea numai unul, în frunte.

Ciobanul ochi de câteva-ori cornul, apoi răsuci ciomagul în aier și-l asvârli cu atâta putere, încât rupse cornul. Cerboacea se sperie și o luă la goană înapoi, pe unde venise. Atunci ciobanul alergă la locul unde văzuse căzând ciomagul și lângă el alături, află și cornul cerboacei. Îl luă în mână, dar nu avu vreme să se uite la el, căci în clipa următoare, ciobanul se prefăcu într'un izvor. Cornul era vrăjit, că cine va pune mâna pe el, să se prefacă în izvor.

Fata vrăjitoare uitase să le spună fraților să nu se atingă de el. Nu peste multă vreme se trezi și mezinul și după ce nu-l văzu niciări pe fratele său, începu să-l caute.

Umblând așa.. încoace și 'ncolo, a dat cu ochii de ciomag și de corn. L'a luat și el în mână, dar în clipa următoare se prefăcu și el într'un alt izvor.

Vrăjitoarea își răzbunase.

Aci moș Dasile tăcu. Se uită spre soare, apoi, trecându-și mâneca cămeșii peste fruntea asudată, adaose gânditor :

— „Și vezi... părinte, povestea e adevărată. Izvorul fratelui mai mare e „Someșul“, care curge lin, iar izvorul mezinului e „Crișul“, care curge repede, de par'că aleargă în căutarea fratelui pierdut. Și Someșul și Crișul izvoresc din Vlădeasa. Iar locul unde a căzut cornul se numește și astăzi „Cornul cerboii“.

Femeia leneșă.

— Poveste cu tâlc. —

Când eram copil, trăia în vecini cu noi un bătrân, căruia noi, copiii, îi ziceam „Moș Tilică“. Moșul trăia singur ca un euc în hura lui și toată averea îi era o capră râioasă. Cea mai mare bucurie pentru el era pipa. Când i se ciuntea însă tutunul, se făcea morocănos și atunci nu prea avea chef de vorbă. Mie îmi era tare drag bătrânul, pentrucă îmi spunea o mulțime de povești și rar trecea vre-o zi să nu mă duc pe la el. În serile de iarnă, mai ales, făceam ce făceam și, dupăce împlântam mâna în tutunul tatii, îl ascundeam în buzunar, apoi hai cu el la Moș Tilică. Imi aduc aminte, că într'o seară, dupăce își aprinse pipa, începuse să povestească: — „De mult, de mult, când purecii se potcoveau și urșii cântau în strană, trăia la noi în sat un om bogat. Atâta era de bogat, încât nici el singur nu mai știa,

ce și câte are. Și omul acesta avea o față mare, tocmai bună de măritat. Dar nu știu cum și din ce pricină, nu i se aflau pețitori. Era ea, — vorba între noi să rămâie — cam proastă, dar din ce era, poate se mai și făcea, vorba ceea : „fă-te prost, ca să trăiești mult“.

Asta ar fi fost, cum ar fi fost, dar mai era și leneșă, de nu-i aflai soață. Ș'apoi, ce poate să fie mai rău pentru o față de măritat ca asta? De leneșă ce era îi mersese vestea peste șapte hotare. Fata începu dela o vreme să îmbătrânească, dar ca norocul, nimeri de undeva, un fecior sărac cu numele Stan și acesta se duse la față și o ceru de nevastă. Părinții se bucurară mult de norocul fetei și chiar noroc era, căci așa un fecior ca Stan nu prea aflai. Unde își punea el odată mâna, acolo se cunoștea ispravă, ca după trei. Cât timp trăiră părinții fetei — acum nevastă și ea — toate merșeră bine, dar dela o vreme aceștia muriră și Stan rămase cu leneșa după cap.

Acum lucrurile începură să deie înapoi. Muncea el mereu cu zor, dar femeia nimic. El mergea la lucru și femeia rămânea acasă.

Și când venea seara dela câmp, ostentit și flămând ca un lup, acasă toate erau întoarse și mâncare ca 'n palmă. Las', că s'o mai deda,... doar și din piatră poți să storci apă cu răbdare, își zicea el câte-odată. Dar anii treceau mereu și spor în lucrul femeii nu se mai cunoștea. Atunci începu să se pue și el pe gânduri și îi venea să iee lumea în cap. Toate ca toate, dar îi era mai mare rușinea de oameni. Intr'o dimineață, ce gândi, ce nu gândi, Stan își puse merindea în traistă, apoi își clătină nevasta, care căsca încă somnuroasă și zise :

— „la ascultă, femeie, bună mărturie să-mi fii, că am să-i poruncesc ceva la mătă...”

Mâța torcea sătulă pe vatră și se spăla cu labele pe bot. Stan se apropie de ea și începu să spună :

— „Auzi tu, mătă,... să-ți vezi de treabă. Pe când viu de seară acasă, casa să fie măturată, gustarea gata, un caier de lână tors și vitele adăpate, că dacă nu, e vai și amar de pielea ta!”

Stan își îndesă apoi căciula pe urechi și luându-și traista cu merindea pe umăr,

se duse la lucru. Lucră el toată ziua, gândindu-se la una-alta, ca omul năcăjit, căruta nu îi sunt toate oile acasă. Și de multele gânduri, cari îl năpădeau, lui Stan îi venia să cânte. Se mira el de un lucru... și asta era, că de câteori vrea să înceapă vre-un cântec, totdeauna îi venia în minte hora aceea, că :

Foaie verde, bob și linte,
descunună-mă părinte,
că de când m'ai cununat,
o zi bună n'am aflat.

— Oj, oj,... — făcea bietul Stan, suspinând, apoi începea să se scarpine năcăjit în ceafă. Mai horind și mai tăcând, ziua trecu și când soarele se ascunse după deal, se întoarse în sat. Ajuns acasă, se duse la grajd și ce-i văzură ochii?... Vitele late de foame și un vițel sugător sugrumat în funia vacii. Stan înghiți de câteva ori în sec, apoi, ieșind afară din grajd, se duse în grădină și, după ce își tăie o nua bună de tufă, se întoarse înapoi și intră în casă. Aici gozul până în glesne și în vârful mesei mâța lingea o oală cu smântână. Stan o atinse cu nuaua peste coadă, apoi zise cătră nevasta, care se pieptăna pe vatră :

— „Ei, muiere, ce ispravă ne-a făcut mâța?...”

— „Intreab-o pe ea, bărbate, să-ți spuie“ — răspunse muierea, clipind somnuroasă din ochi.

— „D'apoi, că văd eu bine, ce isprăvuri mi-a făcut dumneaei, dar las'... e'o învăț eu la omenie acuş“.

După aceste vorbe Stan se duse în cămară și, după ce își aduse o funie, prinse mâța și o legă în spatele muierei. Luă atunci nuiaua în mână ș'apoi „dă-t Stane“ și „ține-te Brane“, pe unde nimerea. Femeia începu să se vaite, dar Stan se făcea că n'o aude. Din când, în când, mai atingea și mâța cu nuiaua, într'adins, și atunci mâța se svârcolea să scape. Dar, neputând face altă ispravă mai bună, își împlânta și ea ghiarele în spatele muierei.

Femeia sbiera cât o lua gura :

— „Aoleo, Stane!... nu mai da Stane!... valeu,... că omori mâța!..“

— „N'avea grije, muiere, doar nu moare, așa... cu una, cu două... la, să ție minte!...“ — răspundea bărbatul, apoi începea iarăș să imblătească cu nuiaua. Dela o vreme, cum,

eum nu, mâța scăpă și tunde-o pe ușe afară. Femeii nu îi plăcea nici decât lucrul ăsta — poatecă îi era milă de mâță — și în noaptea aceea nu i-a prea venit somn.

A doua zi dimineața Stan se sculă de vreme și dupăce își puse merindea în traistă, zise iarăș cătră mâță:

— „Auzi tu, mâță, să-ți vezi mai bine de treabă, că asta a fost, ce-a fost, dar pe seară mânânci altă păpară. Să faci tot ce ți-am poruncit ieri și să grijești, că trebuie să fete și seroafa“.

Trecu și ziua asta, cum trec toate zilele și seara când veni Stan dela câmp, se duse deadreptul în casă. Și mare îi fu mirarea, când văzu casa măturată.

— „Hm“... — făcu omul, clătinând din cap și uitându-se mirat la nevastă, apoi ieși afară și se duse la grajd. Vitele flămânde, dar încolo toate, așa cum le-a lăsat. Le dădu atunci de mâncare, apoi se duse la coteț și mai să leșine, de ceeace îi văzură ochii. Seroafa era fătată, dar purceii nicăiri. Iși făcu el îndată socoata, că de bună seama i-o fi mâncat seroafa. Și, năcăjit cum era, își căută o nuia bună și se duse în casă.

Prinse apoi mâța și dupăce o legă, iarăș, în spatele muerii, începu să îmblătească cu nuiăua.

— „Vai de mine, Stane... nu da așa dihai... valeu!... că moare mâța!...” — striga femeia cât o ținea gura, dar Stan se făcea că n'o aude.

— „Valeu, bărbate... las-o,... nu mai da!... că de-acum am să lucru și eu pentru mâță!...”

— „Așa?...” — făcu bărbatul — „atunci e gata pacea!...”

De-atunci, cum, cum nu, femeia a început să lucre. Și nu peste multă vreme ajunsese harnică, cât ba să mai vezi. Poate că-i era milă de mâță, că altă pricină, nu putea să fie. De-atunci înainte duseră cu Stan o lume albă și poate mai trăiesc și azi, de cumva n'or fi murit.

Crâșmarul păcălit.

— Poveste cu fâle. —

De mult, de mult, pe vremea lui „Clubăr-Vodă“, când din țânțari se făceau armăsari și ciorile cântau ca privighitorile, trăiau într'un oraș niște feciori de boieri. Și feciorii ăștia de cogeami-te boieri toată ziulica prindeau muște, iar noaptea chefuiau. Și era în orașul acela o crâșmă vestită, la care îi ziceau oamenii „Crâșma lui Tănase“. Pe crâșmar îl chema Ion. Și avea Ion o nevastă tânără și frumoasă, de îi mersese vestea. Ș'apoi oricât de acru ar fi fost vinul, lumea trăgea la „Crâșma lui Tănase“, dacă nu pentru vin, măcar de dragul ochilor crâșmăriții. Feciorii cei de boieri mergeau adeseori pe la crâșma lui Tănase. Se vede, că le căzuse și lor dragă crâșmărița, dar.. hei.. pe Ion nu îl prea puteai duce ușor pe apa „Sâmbetii“. Îl trimiteau ei pe Ion în sus și în jos, când după apă, când după vin și după alte multe, dar Ion nu era

toemai așa de prost, cum îl arăta fața. Nu era el nici așa cuminte, dar știa una și bună, că adecă: brietul e bun ascuțit și muierea bătută. Și așa, de câte-ori cereau una, alta, feciorii cei de boier, lon își trimitea nevasta, iar el ședea la masă și închina cu domnii. Văzură ei bine, că pe lon nu e chip să-l poate urni dela masă. Dar eu nu cred să fie om în lume fără vre-un cusur. Așa și bietul lon avea cusurul, că îi cam plăcea vinul. Și îi plăcea mai ales atunci, când îl plăteau domnii. Așa odată, feciorii cei de boier făcură ce făcură și-l îmbătară „toacă“. Când îl văzură mort de beat, îl raseră mustața. Și, uitasem să vă spun, că lon avea niște mustețe mari și stufoase, cât ba să mai vezi. Dupăce îl mântuiră de mustețe, îl tunseră în creștetul capului, apoi aduseră din oraș niște haine popești și peste puțină vreme, crâșmarul lon era îmbrăcat gata. Feciorii cei de boier făcură din el „călugăr papistaș“. După isprava asta minunată prinseră ei a râde și a-și petrece. Intr'un târziu unul dintre ei zise:

— „Măi copii, haide-ți să-l ducem pe lon de-aici, la vreo altă crâșmă din oraș ș'apoi, când s'o trezi, va face el ce va face“...

— „Bun!“ ziseră ceilalți, apoi îl luară pe lon în brațe și-l scoaseră afară. Îl așezară apoi într'o căruță și „mână băiete“, până la crâșma din celalalt capăt de oraș. Ajunși aici îl luară jos din căruță, și chemând pe crâșmarul acela îi spușeră:

— „Uite domnule „pacostea“. In noaptea asta am cheful și noi ca toată lumea și bietul „popa“ s'o cam afumat cu „tămâiosul“ cela de vin. Așază-l dumneata undeva, că noi nu avem unde-l duce“. Feciorii cei de boier îi plătiră crâșmarului bine și atunci acesta duse pe „popa“ și-l puse într'un pat, apoi îl lăsă acolo.

A tras lon un pui de somn și colo... pe la prânz s'a trezit. A căscat el de câtevaori, apoi ș'a deschis ochii și a început să se uite prin casă. Vedea el cu ochii, doar nu era chior, dar de ceeace vedea, nu i se împărea de loc. Asta nu e casa lui... păi... vezi bine... că nu e...! își făcea el socoata, dar oricât se trudea, să-și aducă aminte de celea întâmplare, nu putea odată cu capul. Muncit de gânduri, începu să-și strige nevasta:

— „Florico, hăil!“... dar nimeni nu-i răspunse.

— „Florico, hăi... n'auzi?... Unde dracu te-ai dus“?... mai strigă el odată, apoi își duse mânios mâna cătră musteți. Dar musteți ca'n palmă. Pe Ion îl trecură sudorile. Sări din pat ca mușcat de șarpe și mai mare îi fu mirarea, când se văzu îmbrăcat în haine de „popă.“

— „Hm...“ făcu Ion, de vreo câtevaori, apoi începu să se scarpine în cap.

— „Ce drăcie o mai fi oare și asta?...“ gândi el, când simți, că nu are nici păr pe vârful capului, apoi începu să se învârtască prin casă. Înviartindu-se așa.. în dreapta și'n stânga, ajunse înaintea oglinzii. Dar abia aruncă ochii în oglindă, că se și trase înapoi, ca înțepat. Văzu în oglindă un călugăr papistaș și mai să înghețe de spaimă.

— „Sfinte Haralambiel“ zise Ion, oftând din baiere, apoi rămase așa., ca înțepenit.

Peste puțin veni un argat dela crâșmă și îi aduse apă de spălat.

„Bună dimineața! și sărut mâna părințele!“... îi dădu binețe sluga și dupăce așeză vasul cu apa pe-un scaun, uru să se ducă.

— „Ei, drăcia dracului!“... gândi bleful lon, când auzi pe slugă, că îi zice „părințele“, apoi întorcându-se spre argat îi zise:

— „Băiete, fugi iute, până la crășma lui „Tănase“ și întreabă, că acasă-i lon? De cumva o fi acasă, atunci... eu nu știu cine-oi fi. De cumva n'oi fi... lonu, dracului!“

Așa a pățit crășmarul lon cu feciorii cei de boier. De atunci încolo, a știut să grijască mai bine de nevastă și, pe cât spun oamenii, s'a lăsat și de beut.

Aldămașul.

— Povestire cu tâlc. —

De câteori mă gândesc la vremea copilăriei, totdeauna îmi vine în minte moș Tilică. Parcă-l văd ș'acum șezând pe colțul vetrii cu pipa în gură și spunându-mi povești. Multe din poveștile ce mi-le spunea el le-am uitat, dar câteva, cari erau în legătură cu ceva întâmplare, le știu ș'acum. Așa odată... s'a întâmplat, că o capră de-a moșului fătase doi iezi, Moș Tilică ne fâgăduise „corastă“ și noi copiii nu mai puteam de bucurie. Eu nu mâncasem nici odată corastă de capră și îmi închipuiam, că trebuie să fie tare bună. Dupăce ne strânseserăm vreo câțiva copii, moș Tilică ne așeză roată pe după masă. Luă apoi oala dela foc și, deșertându-o într'un blid, ne dădu fiecăruia câte-o lingură de lemn.

— „Luați acum și gustați“... — ne zise moșul, râzând pe sub musteți — „dar băgați

de seamă... nu cumva să suflați în lingură, că se prăpădesc iezii“!

Și noi de frică, nu cumva să moară iezii, n'am fi suflat nici pentru o lume. Dar lacomi cum eram, ba poate și flămânzi, apucărăm lingurile pe întrecute și cât ai bate în palmi, ne și ământurăm gura cu corastă. Ș'apoi ține-te băiete, usturime ca aceia nu cred să fie nici în iad. Dedeam tot stele verzi și moșul se prăpădea de răs pe vatră.

În seara aceia îmi aduc aminte, că moș Tilică mi-a spus povestea cu aldămașul caprii. BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „De mult, de mult, în vremea poveștilor — începu să spună moșul — când oul era mai înțelept ca găina și musca purta cisme cu pinteni, trăiau la noi în sat doi oameni bețivi. Pe unul îl chema „Tanda“ și pe celalalt „Manda“. Și oamenii ăștia, cât era ziuă și noapte nu făceau altă ispravă, decât tot beau și cântau. După câtăva vreme ajunseră niște calici.

Dăzură ei bine, că nu le merg lucrurile cum ar trebui și ar fi vrut să se îndrepte. Dar, hei, de beătură ușor te legi și greu te scapi.

— „Măi frate“... — zise într'o zi Tanda.

— „Ce-i măi frate“?... — răspunse Manda.

— „Păi, nu e bine“ l...

— „Apoi nu, asta o văd și ieu“ l...

— „Dar știi ce“ ?...

— „Oi ști, dacă mi-i spune“...

— „Multe am jăcut noi frate, dar hai să mai facem una“...

— „Hai să facem frate, dar ce“ ?...

— „Să jurăm, că nu mai bem“ l...

— „Că bine zici! hai să jurăm“ l...

Se înțeleseră atunci să meargă la popa, ca să-i joare. Când ajunseră aproape de casa popii, Tanda se opri în loc, apoi începu să se scarpine în ceafă.

— „Măi frate“...

— „Ce-i măi frate“ ?...

— „D'apoi... hm... eu m'am gândit la un lucru... Tot nu e bine să jurăm noi că nu vom mai bea nici odată. Că vezi... cum e omul... Te duci la un târg... cumperi ceva... ori poate vinzi... Și ți-se nimerește cu târgul vre-un om de omenie, care te îmbie să bei cu el „aldămaș“. Și ți-e și rușine oare-cum, să nu stai la masă cu un om de omenie... Dar eu m'am gândit la un lucru“...

— „Cum te-ai gândit frate“ ?...

— „Păi... m'am gândit, că dacă mergem la popa, să jurăm așa... ca „aldămaș“ să putem bea ori-când“.

— „Că bine zici tu frate! vezi... eu nu m'am gândit la asta“ !..

Și așa făcură. Popa i-a jurat să nu mai bea decât „aldămaș“, atunci când vor cumpăra, ori vor vinde ceva.

A doua zi dimineața, Manda se pomește cu Tanda.

— „Măi frate, ști ce m'am gândit“ ?...

— „Oi ști dacă mi-i spune“ ...

— „Păi... eu am o capră... și m'am gândit să ți-o vând ție“ !..

— „Bine măi, frate! dar ce să fac eu cu capra?... Ș'apoi eu nu vreau s'o cumpăr“.

— „Nu fi prost, măi frate!... Nu știi cum am jurat ieri la popa?.. că atunci când vom cumpăra ori vom vinde ceva, putem să bem „aldămaș“ ...

— „Bine frate, dar eu n'am bani să-ți plătesc capra“...

— „Că nu trebuie s'o plătești!... Eu o vând, tu o cumperi... și plătești „aldămaș“.

Mâne o vinzi tu, o cumpăr eu și plătesc „aldămaș“.

— „Că bine zici tu frate!... vezi... eu la asta nici nu m'am gândit“...

Și așa făcură. Tânda vindea capra lui Manda și plătea „aldămaș“. A doua zi vindea capra Manda și aldămașul nu rămânea. Și tot așa, o vindeau și o cumpărau mereu și beau la „aldămaș“..

Și beau poate și astăzi, de cumva n'or fi murit.

Feciorul norocos.

— Poveste. —

În vremurile de demult, când pisica era vornic peste lapte și lupul cioban de oi, trăia într'un sat un om sărac. Și omul acesta mai avea pe lângă sărăcia lui și trei feciori. Cei mai mari dintre feciori erau niște leneși, cât nu le aflai soață. Vara, când toată lumea își vedea de lucru, ei dormeau la umbră și iarna tremurau de frig și flămânzeau, că altceva nu prea aveau de făcut. Cel mai mic era harnic și sprinten ca un prinel, dar de geaba muncea, că frații cei leneși risipeau tot ș'apoi iarna ajungea să flămânzească și el. Asta tot ar mai fi fost cumva, dar frații cei leneși îl și băteau.

Văzând, că nu poate eși cu ei nici cum la socoată, într'o bună dimineață se duse la tatăl său și îi zise :

— „Eu mă duc tată de acum, încotro m'or duce ochii, că acasă tot n'am eu la ce să mai stau!“

— „D'apoi fățul meu, dacă vrei să te duci, eu cu sila nu te opresc“, îi răspunse tatăl său cam supărat, și dupăce îi dădu câteva sfaturi, — vorba ceia: „din grai multe și din merinde puțin“ — îl mai sărută de câtevaori și îi zise:

— „Du-te fiule cu Dumnezeu, că noi rămânem cu sfinții!“ Feciorul zise „sănătate bună“ și către frați, apoi plecă la drum.

Merse el o bucată bună, cât pe deal și cât pe șes, pe unde îi era mai la îndemână, până când ajunse la un părau, care curgea pe lângă o pădure. Fiindu-i sete, mai mult de osteneală decât de sătul, se plecă spre părau și dupăce își răcori buzele cu apă, uru să meargă mai departe, când de-odată văzu în marginea pădurei o femeie bătrână, care se trudea să ridice în spate o sarcină de uscături. Flăcăului îi fu milă de bătrâna și se duse de îi ajută.

— „Noroc să ai voinice, că bun lucru făcuși“, — îi zise bătrâna, și dupăce mai mondrăni câteva vorbe, se făcu nevăzută. Pe semne, era vrăjitoare. Feciorul mai stătu, ce stătu, uitându-se mirat în coace și 'ncolo, apoi își mută traista goală pe celalalt umăr

și plecă înainte. Și s'a mai dus o zi și două s'a dus nouăzeci și nouă, cale lungă să-i ajungă, cum e vorba în povești și în amurgul unei zile de vară se pomeni în marginea unui oraș. Ajuns aici, se așeză pe o lespede de piatră și începu să se gândească la una, alta. Umblase multă lume pân' acum și încă nu nimerise norocul ce-l căuta. În drumul lui, prin câte sate a trecut, se îmbiase la mulți gospodari ca argat, dar nu-și găsisese nicăiri stăpân. Era poate și atunci rău de bucate, cum e și astăzi ș'apoi când grăunțele sunt numărate, nu se prea bucură oamenii de mâncători. Și cum ședea el așa... flămând și năcăjit, gândindu-se la satul lui, unde, dacă nu alta, măcar putea să doarmă mai liniștit, văzu de-odată, venind dinspre oraș o ceată de slugi, cari duceau legat pe un fecior de boier. Flăcăul crezu, că feciorul pe care îl duc legat, e ceva făcător de rele. Când ajunseră în dreptul pietrii, unde se odihnea el, îl întrebă pe unul dintre slugile mai bătrâne, că ce... și pentru care pricină îl duc legat pe feciorul de boier. Și bătrânul, care se vedea a fi om bun îl spuse, că este în oraș un boier bogat, care și-a pus de gând,

să nu-și mărite fata, decât după acela, care îi va ști spune un lucru, pe care el să nu-l poată crede. Și mulți feciori de boieri își aflară până acum moartea, căci pe aceia, cari nu puteau să-i spună boierului un lucru, pe care el să nu-l creadă, îi duceau slugile afară din oraș și le scoteau ochii. Așa era făcut legământul. Dar se aflau mereu alți feciori îndrăzneți, că de, era tare frumoasă fata ș'apoi mai avea și zestre bună.

— „Hm“... făcu flăcăul, dupăce rămase iarăși singur, apoi strângându-și capul între urechi, începu să-și facă socoata. Tot moare el de foame, mâne, poimâne..., de ce să nu-și încerce și el norocul?... Ce mai ști?... Poate să fie într'un ceas bun și să nimerească... Dacă nu?... Boierul îi scoate ochii... Ce-i drept, e cam rău fără ochi, dar atunci măcar l'or milui oamenii și n'a mai flămânzi. Dupăce își făcu socoata, mai stătu, uitându-se în sus și'n jos, apoi își luă traista goală pe umăr și porni spre oraș. Ajuns aici, întrebă pe unul și pe altul, că unde șede boierul cu pricina. Oamenii îi arătară, unul în sus și altul în jos, și într'un târziu se pomeni înaintea unei curți boierești. Flăcăul

își luă inima în dinți, apoi bătu în poartă și după ce veni un argat și-i deschise, el îi spuse ce caută și se rugă, să fie dus înaintea boierului. Când ajunse în fața acestuia, flăcăul se ploconi de câteva-ori, apoi dădu binețe:

— „Sărut mâna, cucoane!“

— „Să fii sănătos, voinice, dar de unde ești și ce vânturi te poartă pe la noi?“...

— „Apoi... de..., să nu vă fie cu supărare cucoane, m'aș însura și eu și... hm...“

— „Pricep, pricep..“ zise boierul răsând, dar spune mi voinice, cu ce ai ținea tu femeia, că pe cât se pare ești golăn răul!“

— „Așa s'ar părea boierule, dar la noi în sat e mai ușor de trăit ca pe aici!“

— „Asta o cred, voinice!“

— „Pe la noi, la femeie îi zic oamenii „soție“... Și îi zic așa, pentru că acela care o ia, trebuie s'o ție! Că din ce și cum?... asta e grija bărbatului...“

— „Ești și poznaș, băiete...“

— „Așa sunt eu, cucoane... ș'apoi mie nu-mi va fi cu greu s'o țiu, pentru că tata are o vacă și un pogon de pământ.“

— „Și asta o cred.“

— „Și pentru-ca să vedeți, că la noi în sat e mai ușor de trăit, am să vă spun un lucru, pe care dumneavoastră, cucoane, nu-l veți putea crede!...”

— „Mare minune o fi asta, băiete. Trebuie să știi, că eu toate le cred, fiindcă așa îmi place mie!”

— „Să vă fie spre sănătate, cucoane, dar eu vreau să vă spun...”

— „Spune, băiete, spune...”

— „Mai an, a vrut tata să-și facă o casă la hotar, unde avea pogonul de pământ și eu cu frații mei, cari sunt foc și piper de harnici, am purtat în trei zile atâta piatră în pălării, că nu mai aveam unde o pune.”

— „Și asta o cred.”

— „Când era toată piatra grămadă, a venit și tata, să vadă, ce ispravă i-am făcut și cât pe-aci să ne ia la bătaie. Nu pentru alta, dar locul pe care purtasem noi piatra, nu era al tatii.”

— „Asta se'ntâmplă ușor, voinice...”

— „Ei, ei, ce ne facem de-acu?... Ne gândim noi odată, ne gândim de două ori, ne gândim de trei ori, apoi apucăm pământul din patru colțuri și după ce ne încordăm

odată românește, îl ridicăm sus și răsturnăm toată piatra pe pământul tatii.“

— „Cred băiete, cred.“

— „A doua zi mergem noi iar la pământ, să începem lucrul și ce să vezi, din piatră răsărise o holdă, de era mai înaltă ca lemnele. Și când s'a copt holda, am cules tot ghindă.“

— „Și asta o cred, voinice!“

— „Am strâns atunci toată ghinda și-am dus-o acasă; am prins apoi niște vrăbii și le-am pus pe ghindă să clocească.“

— „Cred voinice, cred.“

— „Un an de zile au tot clocit vrăbiile și atunci ce să mai vezi, din ghindă ieșiră tot pui de găscă, dar niște pui, mai mari decât casa.“

— „Hm... și asta o cred, voinice!...“

— „Tata ș'a luat atunci bățul pe umăr și picioarele după cap și s'a dus în lume să-și caute găscăriță. Și ce crezi dumneata, cucoane, pe cine ș'a aflat?...“

— „De unde pot eu să știu?... spune tu, băiete!...“

— „D'apoi... hm... să nu vă fie cu supărare, boierule,... tocmăi pe bunica dtale!“

— „Obraznicule“ ! — răgni atunci boierul, ieșindu-și din fire. „Bunică-mea găscăriță la tată-to?... Asta nu o cred, odată cu capul“ !

— „Apoi, dacă nu o crezi, cucoane, dă-mi fata de nevastă și sănătate bună.“

Abia atunci băgă de seamă boierul, că s'a prea grăbit cu vorba, dar n'avea ce face. Flăcăul era voinic și frumos, încât îi plăcu și la fată.

În ziua cununiei, aveam și eu de mers la oraș cu niște porci de vânzare și fiindcă nu le venise popa, mă chemară pe mine să-i cunun. Și s'a făcut apoi un chef, de i-a rămas pomina.

Capra afurisită.

— Povestire. —

Unui moralist.

De mult, de mult, în vremea poveștilor, când șoarecii purtau ochilari și citeau gazete, era într'un vârș de munte un sat, pe care oamenii îl botezaseră „Săcătura“. Și tocmai bine îi ziceau, de săc ce era. Dar se vede, că erau și în satul acela câți-va oameni mai cu scaun la cap, că treburile le mergeau destul de bine. Le mai lipsea lor una, alta, dar unde s'a mai pomenit cândva să le poată face cineva toate, așa... dintr'odată. Bătrânii zic, că: „încetul cu încetul se face oțetul“. Apoi tot așa se făcea și în Secătura.

— „Măi oameni“ — zise într'o zi, cătră sătenii adunați, un om, pe care ei îl țineau mai înțelept, — „haideți să ne facem și noi o biserică, doar și noi suntem ai lui Dumnezeu!“

— „Că bine zici dumneata, cumetre și vere!“ — răspunseră sătenii, apoi începură să se sfătuiască, cum și în ce fel de formă s'ar putea face biserica. Sfătuiră ei cât sfătuiră, apoi se apucară de lucru. Și cum ori-ce lucru început trebuie să aibă odată și sfârșit, după multă trudă și osteneală dădură biserica gata.

— „Acum un clopot, măi oameni!“ — zise iarăși omul cel înțelept.

— „Că tare bun ar fi cumetre și vere... dar dacă nu-i, nu-i și ce să-i faci?... Las, că-i bună și toaca!“

Oamenii îngăduitori de felul lor se mulțumiră și cu atâta. Dar acum alt năcaz și bătaie de cap. Ce folos de biserică, dacă nu este și popă, care să le cânte și să-le spuie la praznice câte-o căzanie; dacă nu alta, măcar povestea lui Alexandru Machedon. Apoi iar dăi în sus și dăi în jos, să-și afle undeva un popă.

După multă alergătură își aflară și popă, vorba ceia: „petec după sac“, ori „sac după petec“, că sacul popii era spart, ori ce păcate... că nu se mai umplea. li făcură atunci și popii o hurubă, cât un cotigar, apoi îi

dădură de lucru, să grijească de sfinții din biserică.

În vecini cu popa ședeau și diacul (cântărețul) și, se vede, că sărăcia îi făcuse prieteni buni. Toată ziua ședeau povestind, că altceva nu prea aveau de făcut. Din când, în când, mai ales când îi lovea foamea, se mai rugau lui Dumnezeu, să le trimită vre-o slujbă.

— „Slabă iclejie, diece!“ — zicea popa, trăgându-se năcăjit de barbă.

— „Și puține părăstase, părinte!“ — răspundea diacul înghițind în sec. Și cu astfel de vorbe le mai trecea și lor din vreme.

Într'o seară veni pe la popa o babă și îi spuse, că de dimineață vrea să-și facă o slujbă.

— „Facem, babă, facem, cum să nu, una, două, trei, câte vrei dumneata, că doară pentru asta m'am popit!“ — îi răspunse popa, și frecându-și palmile mulțumit se duse la diacu și îl trimise la biserică, să bată toaca de vecernie.

În noaptea aceea au dormit bine și popa și diacul. Nu pentru alta, dar au visat amândoi tot prescuri și părăstase. A doua zi dimi-

neața, se duseră cu baba la biserică și după ce isprăviră cu slujba, se întoarseră acasă.

După ce făcură o bucată de drum, popa își aduse aminte, că de grăbit ce era, să se vadă cât mai iute cu prescurile acasă la preoteasa, uitase biserica deschisă. Se opri atunci în loc, apoi se 'ntoarse spre diacul, care rodea lacom pe părăstas și îi zise :

— „Hai diece, du-te înapoi și încuie biserica!“ — Diacul, ascultător și supus de de felul lui, — cum sunt și astăzi diecii, când le poruncește popa, — se întoarse înapoi.

Dar în vremea cât să depărtară ei dela biserică, o capră care rodea la frunze prin tufele de lângă biserică, năcăjită de muște, ori pentru altă pricină, se furîșă pe ușa deschisă și se ascunse în altar. Diacul când ajunsese la biserică, trase ușa la loc, apoi o încuie și capra rămase acolo. Mai trecură vreo câteva zile și într'o seară diacul zise cătră popa :

— „Mi-se pare, că mâne e Duminică, părinte!“...

— „Oare, diece?“...

— „Apoi astăzi e Sâmbătă și eu așa cred, că după asta vine Dumineca“... — spuse iarăși diacul.

— „Hm... se poate,... așa trebuie să fie!“... — răspunse popa pe gânduri, apoi îl mână pe diac să bată toaca. Diacul se îndreptă spre biserică, dar abia ajunsese acolo, când o și tunse înapoi, de gândeai, că îl alungă vârcolacii.

— „Dai de mine, părinte“...

— „Ce-i diece, pentru sfântu ?!“

— „li dracu în biserică, părinte!“

— „Noa ?“... — făcu popa, sărind în picioare.

— „Crede ce-ți spun părinte, doar nu vorbesc eu fleacuri...“ — mai spuse diacul sperios, apoi începu să se închine și să-și scuipe în sân.

Popa stătu o vreme pe gânduri, apoi își luă cartea și celelalte și hai la biserică, să-l scoată afară pe „michiduță“. Cam pe la calea jumătate, popa începu să piardă din curaj și zise către diac:

— „Diece, du-te tu înainte, că pe mine mă cam doare un picior“.

— „Ba nu părinte, mai bine te du dumneata înainte, că ești sfințit. De mine tot nu s'a rușina el, că sunt om păcătos“.

— „Ține cădelnița, diece și du te fără frică!“

— „Ba du-te dumneata, părinte!“

— „Ba du-te tu, diece!“

Începuseră ei să se târguiască, dar neputând-o scoate la capăt, se înțeleseră, să meargă amândoi de-odată.

Ajunși la biserică, popa începu să citească din carte. Dela o vreme zise cătră diacon:

— „Diece, ia uită-te pe gaura cheii, să vezi, nu cumva s'a dus?...“

Diaconul începu să se uite, dar își întorcea capul mereu înapoi, să vadă... nu cumva are de gând popa s'o șteargă și să-l lăse singur.

Își mai apropie de câteva-ori ochii de ușă și ceeace văzu îl făcu să înghețe de spaimă.

Capra era ascunsă tocmai după strana diecească și el nu putu vedea alta, decât un picior și capul cu coarnele ascuțite.

— „Maică Precistă!... îl dracul, părinte!... și încă de cei mari, că-i cu copită de cal și cu coarne!...” — spuse diacul în șoaptă și tremurând.

Popa începu să citească mai tare și să miște din cădelniță.

— „Și alungă doamne dela noi pe tot inimicul și vrășmașul!...”

— „Amin!...” făcea diacul, închinându-se mereu și de grăbit ce era, se mai închina și cu stânga. Într'un târziu, crezând popa, că necuratul s'a dus, deschise ușa bisericii și atunci capra „țiști” pe ușa afară ca o furtună și behăind. În graba ei, să se vadă scăpată cât mai tute la larg, trecu printre picioarele diacului și îl luă pe acesta în spate. Diacul, simțindu-se luat pe sus așa.. fără veste, își încheștă mânilor în coada caprii și aruncându-și privirea spre popa, îi strigă desnădăjduit:

— „Sănătate bună, părinte... că pe mine mă duce!”... — apoi se rostogoli și rămase lungit lâng'o tufă.

Popa încrămeni și abia mai putu rosti un „doamne miluește”.

Capra mai făcu câteva sărituri și se ascunse prin tufe. Peste puțin le mai veni și lor inima la loc și atunci tănâțiară în biserică, apoi o luară spre casă. Ajunși aici, popa începu să clatine din cap și zise încet către diacon:

— „Șoadă treabă, diece!... hm... prea a sămănat oarecum a capră!...”

— „Eu nu știu ce să cred, părinte, dar spaima mea de astăzi plătește cât o sută de părăstase!”

Așa au pățit popa și diaconul din „Săcătura” cu capra. De atunci e și povestea asta... și gurile rele spun, că ar fi adevărată.

Cumetrii.

— Povestire cu tâle. —

Trăiau odată într'un sat doi oameni. Și oamenii ăștia, gospodari de frunte de altfel și harnici de felul lor, începură să se de-deie la beutură. Azi un păhar, mâne două, poimâne trei, până când dăduse pacostea peste ei și începură să beie pe nenumărate. De-odată cu patima asta, îi cuprinsese și lenea. Dimineața, când ceilalți oameni din sat mergeau la lucru, ei se strecurau la cârciuma lui Ițig, cu gândul să tragă un păhar la măsea ș'apoi să meargă și ei la lucrul lor. Dar numai cu gândul rămâneau, căci după al doilea păhar își uitau de toate. Și oamenii noștri se înțelegeau între ei așa de bine, încât începură să-și zică „cumetre“.

— „Ș'apoi așa cumetre... și așa“... — povesteau ei, pierzându-și vremea în vorbe de clacă și închinând cu păharul.

Jupânul Ițig pufăia din lulea, de-oparte, clipind din ochi mulțumit și îndemnându-l

mereu la beut. Când dădeau să plece spre casă, el îi oprea.

— „Că mai stați o leacă... ce sunteți așa grăboși, doar n'o fi dând tătarii în țară“...

Și cumetrii noștri, amețiți de beătură, îi răspundeau:

— „Că bine zici dumneata, jupâne... mai adă-ne ceva, dar astăzi nu-ți plătim, că n'avem parale“ !...

— „Ce“?... — făcea jupânul, — „n'aveți parale?... păi... eu v'am întrebat?... Am zis să plătiți?... îmi pare rău... se vede că nu mă cunoașteți,... zic zău, că-mi pare rău“ !...

— „Om de treabă, jupânu ăsta“, — șoptea unul dintre cumetri.

— „Î-hîm... tare de treabă!..“ — răspundea celalalt, apoi începeau să închine în sănătatea jupânului lîig. Și jupânul lîig pufăia mereu din luleauă și râdea în barbă. Știa el ce știa...

Cumetrii noștri erau vecini. Aveau amândoi lângă casă câte-o grădină și jupânul își pusese de multă vreme ochii pe ele. Nu-i trebuiau lui bani, dar îi trebuiau

grădinile. La asta se gândea jupânul și la traiul fericit ce l'ar putea duce el cu balabusta, când ș'ar vedea lărgită gospodăria.

Și cumetrii noștri târzil la minte închinau mereu. Dela o vreme îi apuca dorul de cântat. Se luau atunci cu mâinile pe după cap și începeau să cânte cu glas trăgănat:

„Eu fac poduri, drumuri grele,
Eu dau vama pentru ele,
Hei... Hei“...

De multeori îi cuprindea seara la cârciumă și oamenii, cari se întorceau dela lucrul câmpului, trecând pe lângă cârciuma lui Ifig, la care începură să-i zică „cârciuma cumetrilor“, își făceau semne din ochi și ziceau:

— „Iar fac cumetrii la poduri“...

— „Nu știu ce poduri fac“... — răspundea careva mai cicălit, — „dar vama știu, că au s'o plătească“!...

Și „cumetrii“, din gospodari de frunte, ajunseră niște calici. Ogorul nemuncit, iarba necesită și mai apoi unde mai pui și beutura, — ard'o focul — acolo e rău de tot.

La început își vândură boii și mai apoi vaca cu lapte. In lipsa laptelui, copii înce-

pură să le slăbească, dar de beutură tot nu se puteau desface. Vorba ceia: „fă-te prieten cu dracul, ș'apoi scapă-te de el dacă poți“. La urmă, nemai având încotro, se rugară de jupânul Ițig, să-i împrumute cu bani. Și jupânul tocmai la asta se aștepta.

— „Dă dau!... doar eu sunt om bun!... cum de n'ați cerut mai de mult? Se vede că nu mă cunoașteți,... zic zău, că nu mă cunoașteți“ !...

Și unul dintre cumetri, convins pe deplin de cinstea jupânului, îi șopti tovarășului:

— „Om de treabă jupânul ăsta“...

— „Î-hîm... zău că-i de treabă“ !... răspunse celalalt.

— „Și de cât ai lipsă dumneata... nene loane“ ?... — întrebă Ițig, pieptănându-și barba.

— „D'apoi mi-ar lipsi vreo patru mii“... — răspunse românul, învârtindu-și căciula în mâni.

— „Bun!... îți dau patru mii,... dar uite-ce... dă-mi mie grădina... Hm... nu vrei?... Îți mai dau o mie,... să fie cinci“ !...

— „O fi prea puţin, jupâne“ !..

— „Nu-i puţin, e mult,.. banul e ban,.. ai vei!.. dar şti ce... eu sunt om bun!.. nene loane, nu mă cunoşti... zic zău că nu mă cunoşti!.. şi-mi pare rău.. doar îţi mai dau două, să fie şase! ş'apoi îţi iert şi datoria“ !..

— „D'apoi bine, jupâne, tot atât... noroc să dea Dumnezeu!.. dar să ne dai să bem“ !..

— „Uă dau... vă dau... ai vei!.. dar dumneata, bade Niculae... nu-mi dai grădina“ ?..

— „Ba ţi-o dau şi eu, jupâne, Cluj dar să văd mai întâi, cât îmi dai pe ea“ ? !..

— „Cât la celalalt, ca să nu zici că sunt om rău“.

— „D'apoi bine, jupâne,.. numai să ne dai de beut“ !

— „Ce zici?... să vă dau de beut?.. Se vede că nu mă cunoaşteţi... îmi pare rău,.. zic zău că-mi pare rău“ !..

Şi în aceeaşi seară jupânul lîtig încheie contractul de vindere — cumpărare.

Cumetrii bucuroşi, că au prins la mână câteva parale, se apucară iarăşi la închinat.

Și peste puțină vreme începură să cânte,
cuprinși cu mânil pe după cap :

„Eu fac poduri, drumuri grele,
Eu dau vama pentru ele,
Hei... Hei“...

Și jupânul lîig ședea de-oparte, pufăind
din lulea mulțumit și gândindu-se la traiul
fericit ce îl va duce el cu balabusta în
gospodăria lărgită.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Femeia năvălaşă.

— Poveste cu tâle. —

O fi adevărată povestea sau nu, nu pot să ştiu, că doar eu nu sunt de când e lumea, dar este o vorbă din bătrâni, că : „de unde nu este foc, nu ese fum“. Ş'apoi mai cred, că dacă n'ar fi fost, nu s'ar nici povesti.

Eu am auzit povestea asta, când eram de-o schioapă, două, şi fiindcă îmi place şi astăzi, am crezut, că e bine să vi-o spun şi dumneavoastră.

Se zice, că în vremurile de demult, pe când umbla Domnul Hristos cu apostolii prin lume, s'a întâmplat, că Domnul, ostent fiind de cale, a rămas să se odihnească în apropierea unui sat. A rămas şi sfântul Petru cu el, fiind bătrân şi slab, iar ceilalţi apostoli s'au dus să cumpere bucate. Rămaşi așa singuri, au început să povestească, despre una, alta, tot lucruri bune şi plăcute lui Dumnezeu.

Ceilalți apostoli zăboveau și Petru flămânzise rău. Ba dela o vreme a mai început să și ploaie. Petru își tot întorcea sumanul spre partea de unde bătea vântul mai tare, dar de geaba. Pierzându-și dela o vreme răbdarea, se sculă de jos, încet și zise :

— „Doamne, poruncește vântului și ploii să stee, că aici ne potopim“.

Și Domnul îi răspunse :

— „Lasă Petre, că asta e darul lui Dumnezeu, și fiecare picur e un bulgăr de aur“.

— „Atunci, cel puțin, vino să mergem și noi în sat. Domn intra și la casa pre-unui om de omenie, să ne mai svântăm“...

Petru mai vru să spună, că e și flămând, dar năvala ploii, care îl izbea în față, îl sili să tacă. Domnul, cunoscându-i gândul, îl privi zimbînd, apoi o luară încet spre sat. Ajunși aici, Petru a dat să între la cea dintâi casă. Bătu la ușă, apoi intrară.

— „Bună seara!... și bucuroși de oaspeți“ ?...

— „Bucuroși, vai de mine“ ! — răspunse o femeie mărunțică și slăbuță, care se silea cu gătitul unei între o droaie de copii, — „dar, uite, năcazul... Am un bărbat rău și ar-

țăgos, bătu-l-ar focul și dacă vă nimereste aici, apoi e vai și amar. Dar haideți și vă încălziți măcar o leacă ș'apoi mergeți cu Dumnezeu, că acuși trebuie să-mi nimerască bărbatul acasă“.

Se încălziră, așa... ca vai de lume, în timp ce Petru se uita cu jind la mămăliguța care forfotea în ceaun. Dela o vreme Domnul îl prinse de mâneca sumanului și îi șopti încet la ureche.

— „Hai, să mergem Petre“!

Poftiră „noapte bună“, apoi plecară.

Când să iasă pe porțiță în drum, iaca și bărbatul. Acesta, socotindu-i a fi niște oameni săraci, băgă mâna în buzunar, apoi o întinse cătră Petru, vrând să-i deie un ban. Petru, crezând, că omul are gânduri rele, o tuli.

Ploata mai contenise, dar Petru era tot în voie rea. Mergea alături de Domnul, mondrănind mereu și eugetându-se la ceaunul cu mămăliga. Domnul se uita din când în când la el și zimbea. Dela o vreme zise:

— „Ce gânduri te muncesc, Petre“?..

Petru își scutură odată sumanul, apoi răspunse:

— „Dai Doamne, îmi vine și cumva greu să-ți spun, dar omul bătrân e slab și știi, că de-aseară n'am mâncat nimic. Dezi, vezi, cât sunt de răi bărbații... Acum noi puteam să ne încălzim, ba să mai și mâncăm ceva, dacă nu era răul ăla de bărbat. Femeia, sărmana... lucră, asudă și se trudește, iar bărbatul... un trândav, ba încă o mai și bate. Și îmi vine nu știu cum un gând“...

— „Ce gând, Petre“ ?

— „Imi vine gând, să te rog Doamne, să lași în lume, ca nu bărbatul, ci femeia să fie mai mare“ !

Domnul clătină de câteva ori din cap, apoi zise: — „Nu știi ce ceri, Petre“ !

Acesta își mai scutură odată sumanul, apoi răspunse rugător :

— „Doamne, eu în totdeauna te-am ascultat și ți-am împlinit voia; fă dară și după voia mea, măcar odată. Lasă ca măcar astăzi să fie femeia mai mare“ !

Domnul stătu o vreme pe gânduri, apoi răspunse, privind zimbitor spre Petru :

— „Bine Petre, fie dară voia ta“ !

În vremea asta mai trecură pe lângă vre-o două case și la a treia Petru iar se opri. Bătu și aici la ușe, apoi intrară.

— „Bună seara!... și bucuuroși de oa-speți“ ?...

— „Bucuuroși, bucuuroși, cum de nu, dar ian dați-vă mai aproape de cuptor, drume-tilor, că precum văd, v'a muiat binișor“, — spuse un bărbat cam smolit.

Petru se apropie de vatră și își puse sumanul după cuptor, iar Domnul se așeză pe un scaun mai de-oparte.

În vremea asta bărbatul se apucă să aștearnă masa cu de-ale cinei. Petru își roti de câteva ori privirea prin casă, apoi zise către bărbat:

— „Dar unde ți-e femeia, omule... doar nu cumva ești văduv“ ?

Acesta tuși, apoi își drese puțin glasul și răspunse domol:

— „Nu sunt văduv, dar ia', păcatele mele, am o femeie rea și nărăvașă, cât nu-i afli soață. Iși petrece toată vremea prin clăci și șezători, ba mai dă și pe la crâșmă. Eu rămân singur acasă cu copiii și când nime-rește dumneaei, toate trebuie să fie la rând și gustarea gata, că de unde nu, apoi e vai și amar. Mă bate ca pe-un snop, că de!... e mai tare azi ca mine și eu trebuie să rabd,

că n'am ce face alta. Acum e dusă la o nuntă, dar trebuie să nimerească acuși. Dacă v'ați încălzit o leacă, veniți de gustați ceva, că de nimerește muierea, apoi nu știu zău, cum o scoatem la capăt" !

Drumeții nu se așteptară poștiți a doua oară, ci se puseră la masă. Mâncară în grabă, din ce avea bietul om, apoi mai povestiră puțin și se culcară într'un pat. Domnul cătră părete, iar Petru dinafară.

Bărbatul, în așteptarea nevestei, mai mută una, alta, prin casă și își culcă copiii.

Din când în când, mai fugea la vatră și pipăia cu degetul în oala cu borș, nu cumva să fie prea cald, ori prea rece, ci numai așa, cum îi plăcea nevestei.

Mai trecu o bucată de vreme, până când se auzi un chiot dinspre drum. Atunci bărbatul sări ca ars de pe vatră, unde aștipise și el o leacă și așternu masa. Puse o cană de vin și luă oala cu borș dela foc. Femeia mai chioti odată și se izbi de ușă, apoi intră ca o furtună. Iși roti odată ochii prin casă, apoi se așeză la masă. Gustă din borș și, izbind cu piciorul în pământ se răsti cătră bărbat :

— „Adecă asta se numește mâncare, bărbate“?... Așaaa?... Apoi apucă oala de toartă și trone în capul bietului bărbat, care aștepta furtuna răzimat de vatră. După isprava asta, femeia se îndreptă iarăși spre masă și dupăce deșertă cana de vin, se mai uită odată prin casă.

Acum dădu cu ochii și de drumeții, cari tăceau chitic, ascunși subt pătură. Petru începu să tremure și se făcu cât un ghem.

— „A... ha!... așa-mi erai, bărbate?... adecă, îmi mai aduci și golani la casă!... așteaptă numai!“ Și femeia puse iute mâna pe o sucitoare și se îndreptă spre pat. Ș'apoi dăi... și dăi... lui bietu Petre, până se rupse sucitoarea.

— „Așa nu merge“! — spuse femeia — „dar stai... să-mi aduc un par din grădină“! — și hai pe ușă afară după par.

Bietul Petre gema de usturime și cugetându-se cu groază la par, îi șopti lui Hristos tremurând:

— „Doamne! Fie-ți milă de bătrânețele mele, că m'a sluit nebuna asta!... și acum, dacă vine cu parul, apoi mă chiar omoară! Tu ești mai tânăr decât mine și vei putea

răbda mai ușor... Fie-ți milă, Doamne și mă lasă pe mine cătră părete“ !...

— „Bine Petre! fie voia ta“ !...

Atunci sfântul Petru sări dela marginea patului și se dosi cătră părete. Acum intră și femeia cu parul.

— „Ehei! d'apoi că aici sunt doi! și eu numai acum văd!... Hai să-i mai dau și la celalalt, că la ăsta i-a fost destul“ !

Și iar, dăi!... și dăi!... lui Petre.

Bietul Petre, nici să se vaiete nu mai putea și își închipuia, că a venit județul.

Femeia a mai dat cu parul, cât a dat, până s'a ostenit. S'a trântit apoi pe vatră și după atâta zoadă o cuprinse somnul și adormi. Sfântul Petru se svârcoli toată noaptea în așternut și abia aștepta să se facă ziuă, să poată pleca. În sfârșit sosi și dimineața și când femeia dormea încă, își luară rămas bun dela bărbat, apoi dădură să plece.

— „lați sumanul, Petre“ !... îi zise Hristos lui Petru, care de grăbit ce era și de frică, nu cumva să se trezească femeia, era să-și uite sumanul după cuptor.

Ajunși în drum, Petru începu să răsufle mai ușurat. Domnul îl privi iarăși zimbînd și îi zise :

— „Ei, Petre cum ți-se pare?... E bine să fie femeia mai mare?... Mai vrei să fie și astăzi voia ta“ ?...

Petru își plecă rușinat fruntea în pământ și răspunse domol:

— „Nu e bine așa! Iartă-mă, Doamne! Și de-acum până 'n vecie, numai voia ta să fie“ !

Cămașa lui Făt Frumos.

— Poveste legendară. —

Cât timp petreceam la bunicul, rar trecea vre-o zi fără să-mi spună povești. Imi aduc aminte, că într'o seară de toamnă, pe vremea desfăcutului de porumb, după ce bunicul își aprinse ciubucul de spumă, începu să-mi povestească:

— „In vremurile de demult, de când e și povestea asta, trăia un crai bătrân. Și craiul acesta bătrân, avea trei feciori voinici și o fată frumoasă, cu numele Ileana. Feciorii craiului se duceau în fiecare zi la vânătoare și erau atât de voinici, încât se luau la luptă cu fiarele pădurii. De voinici ce erau, le mersese vestea departe, dar mai departe a mers vestea Ilenei, care era frumoasă... he... hei... nepoate; frumoasă era, doamne, cum n'a mai fost și n'a mai fi alta.

Și începură dela o vreme să vie peștorii; tot „Feți Frumoși“, feciori de crai și lo-

gofeți din lumi îndepărtate și în celea din urmă, fata prinse dragoste de-un fecior de crai, tânăr și feumos. Se porniră atunci crainicii în lung și în lat, să cheme nuntașii. Dar nici nu plecară crainicii bine, când și începură să răsunе tulnicele și să se aprindă focurile pe dealuri, vestind tuturilor c'a intrat dușmanul în țară.

Atunci craiul cel bătrân cu feciorii și cu mirele fetei, în loc de nuntă, au început să se gătească de războiu. Într'o dimineață au pus șeile pe caii buiestri și dupăce s'au sărutat cu toții frățeste, au scos paloșele din teacă. S'au făcut apoi cruce și înainte cu Dumnezeu, să deе piept cu dușmanul.

Ileana cu bătrânii și cu o mână de voynici, au rămas să apere cetatea

Și Ileana avea o pasere „măiastră“, pe care o ținea într'o colivie de aur. A doua zi dimineața, Ileana a deschis ușa coliviei, apoi și-a chemat păsărica și i-a zis:

— „Păsărică mică și eu dulce grai,
Sboară tu departe, spre un mândru plai,
Și îmi adă veste, pe-acolo cum este?”

Păsărica a sburat. Ileana a urmărit-o cu privirea până a dispărut, apoi s'a așezat of-

tând sub fereastră ș'a început să coasă cămașa de mire.

Spre seară s'a întors păsărica și a bătut cu ciocul în fereastră. Ileana a tresărit sperioasă, apoi i-a deschis și păsărica a început să spună:

— „Departe în zare, spre soare răsare,
Pe un mândru plai, grădină de rai,
Patru feți frumoși se luptau voioși.“

Ileana începu să lăcrimeze de bucurie. Lacrimile ei căzură pe cămașa de mire și țesură în pânză câteva raze de lună.

— „Dar venind pe cale, văzui într'o vale,
Pe craiul bătrân, mort lâng'un păgân.“

Ileana lăcrimă acum de năcaz și lacrimile ei țesură în pânză câteva steluțe.

A doua zi iarăși trimise păsărica în lume, să-i mai aducă vești. Acum păsărica veni mai târziu și dupăce îi deschise fereastra, începu să-i spună:

— „Departe în zare, spre soare răsare,
Pe un veșted plai, trei feciori de crai,
Trei buni frățiori, erau morți din zori“.

Ileana iarăși lăcrimă și lăcrimile ce căzură pe cămașa de mire țesură în pânză câți-va fluturei.

— „Și apoi în sus, în sbor când m'am dus,
 Dăzui pe-o cărare, un voinic călare.
 Și am stat, am stat și m'am tot uifat,
 La cel voinicel, mândru tinerel,
 Cum se tot lupta și nu se lăsa.

Se lupta cu sute,
 Se lupta cu mii,
 Dar când mureau sute,
 Alții veniau vii...

Și eu ce-am gândit, că m'am repezit,
 Intr'un sprinten sbor, până la izvor,
 Să-i aduc în cioe, apă de noroc.

Apă dulce, lină,
 Care dor alină..

Cu ea să-l stropesc
 Și să-l răcoresc.

Ș'apoi tot în sbor, m'am întors cu zor,
 La cel voinicel, mândru tinerel..

Dar când am sosit, mort eu l'am găsit!“

Ileana mai lăcrimă odată și lacrimile
 ce căzură acum țesură în pânza cămeșii
 floricele albastre și frumoase, ca ochii
 Ilenei.

Atunci Ileana ascunse cămașa în sân,
 apoi dădu poruncă să se aprindă cetatea.
 Și pe când au sosit dușmanii la cetate, au
 aflat numai tăciuni și serum. Ileana fugi în
 lume și începu să pribegescă prin codri.

De câteori îi venia dor de tatăl ei, de frați și de mire, scotea cămașa din sân și începea s'o scuture. Steluțele țesute din lacrimile ei în pânza cămeșii se ridicau în sus, flutureii sburau în lume, iar floricelele cădeau la pământ.

De atunci pe cer sunt stele,
Pe câmpuri viorele
Și 'n lume fluturei,
Ce zboară ușurei.

De Crăciun.

Peste satul ascuns sub geana unui deal împădurit, neaua își cerne deasă fulgii tremurători. Căsuțele curate spoite cu alb strălucesc în lumină și prin văzduhul plumburiu plutește ademenitor mirosul bucatelor de sărbătoare.

E seara de Crăciun...

Ulițele strâmte, străjuite de garduri cu țepuși, răsună de țipătul gălăgios al copiilor ce-și trag după ei, îmbujorați de frig, sănițele mici.

Intrați în case, copiii se îngămădese în jurul cuptorului, întinzându-și mâinile degerate spre vatră, apoi adulmecă prin aer, după mirosul ademenitor al bucatelor gătitе. Mamele îi îmbracă în cămeșute curate, apoi le întind câte-o turtă cu miere.

Impăcați cu foamea, cei mai rășăriți își iau sumănașele în spate și pleacă să-și caute ortaci de „stea“. Alții, mai micuți, își

iau străicuțele după cap și deodată cu amurgul pornesc la drum prin sat, să-și strângă colăcei. Ajunși la porțile oamentilor se opresc o vreme sfătuind, apoi intră.

— Bună seara lui Crăciun! —

— Noroc și sănătate, voinicilor! — le răspunde gazda, dar vreo colindă știți voi?...

Copiii se privesc întrebător și, careva mai îndrăzneț, răspunde :

— Știm și noi, așa...

— Ziceți dar, să v'auzim ce știți?!...

Copiii iarăși se privesc și se ghiontesc îndemnându-se :

— Zi tu, Niculiță!...

— Ba zi tu, Ioane!...

— Eu zic, dar începe tu!...

— Ba zi tu mai întâi!...

Ai căsiii rîd și își petrec, apoi le dau la toți pe rînd, bănuți și colăcei. Copiii își îndeasă rușinați căciulele pe cap, apoi se due, urîndu-le căsenilor „câți cărbuni în vatră, atâția boi în poiată¹⁾” și „câte paie pe coteț²⁾ atâtea fete 'n unghet.”

1) Poiată = grajd.

2) Coteț = coligar.

În urma lor apar alții mai rășăriți, cu „stele“ și „irozi“. Aceștia își cântă cu glasuri trăgănate colinda monotonă, sunând mereu din clopoșele... În răstimpuri se aud lătrături întârâtate de câini, în semn că au pornit flăcăii colindători...

.

La o casă scundă, din margine de sat, o femeie îmbătrânită de necazuri se trudește să astupe spărtura unui geam, prin care intră vântul rece al serii de iarnă. Pe vatra joasă doi copii și-o fetișcană, își prăjesc trupurile slabe, îmbrăcate în sdrențe. Alături de ei toarce o mătă și, lângă vatră, o capră prăpădită de foame, ronțăie pe ogrinji. Unul dintre copii roscolește o vreme prin cenușa vetrii, apoi, ridicându-și privirea posomorâtă, întreabă:

— Mamă, așa-i că astăzi e Crăciunul... și copiii umblă după colăcei?!

Femeia mai așază o cârpă în geam și răspunde pe gânduri:

— Așa-i, dragul mamei. .

— Și noi de ce nu mergem, mamă?... că Ion și Dasilică s'or dus!

Femeia mai apasă odată cu mâna în dreptul spărturii și întorcându-se spre vatră, răspunde încet:

— Ion și Vasilică au cu ce să meargă, dar voi sunteți goi și desculți...

— Și ei de ce au, mamă?...

— Ei au tată... dragii mamei!...

Copilul tăcu un răstimp, apoi iarăși întrebă:

— Și noi n'avem tată?...

Femeia își duse' năframa la ochi și, ridicându-și privirea spre icoana, de-asupra căreia afârnau câteva fire de busuioac, mai spuse suspinând:

— Doi n'aveți!...

Focul de vrescuri pâlpaia obosit, tremurându-și lumina gălbute prin colțurile casei sărace.

Dinspre sat străbăteau frânturi de colinzi și lătrat răgușit de câini...

Într'un târziu copiii adormiră flămânzi pe vatra joasă, alături de mîța care torcea mereu și lângă vatră, capra dormea rumegând.

Femeia cu fruntea răzimată în palme, privea cu ochii în lacrimi la tremurul lu-

minei din vatră și asculta pe gânduri, gemățul vântului pribeag...

.....

În curtea boierească, străjuită de tei, e lumină și veselie. Colindătorii se perândă mereu, cântându-și cu glasuri amorțite de ger, colinda monotonă. Boierul Manole ascultă zâmbind urările de bine, apoi se întoarce spre cocoana Sultana și întreabă domol;

— Gata, Sultănico?... Le-ai așezat toate?...

— Gata acuși... Cred c'o fi bine... Maria spune că femeia are trei copii, doi băieți și-o fată...

— Afâția, sărut mâna... — se grăbi să spună servitoarea, care aștepta de-oparte, gata de plecare.

Atunci e bine... Am pus aici două căciulițe, două perechi de încălții, albituri, sumănașe... și pentru fetiță, altele, de seama ei. În sfârșit, am pus de toate... Dar stai!.., că mai am ceva...

Și coana Sultănica plecă sprintenă și peste puțin se întoarce cu o corfă încărcată cu cozonac, poame și alte bunătăți.

— Acum, e gata!...

— Bun! — spuse boierul Manole, netezindu-și barba măfăsoasă. Intinse apoi mâna spre servitoare și zise :

— Ține, Mario... aici o hârtie de-o mie pentru femeie. Spune-i că asta i-o trimit eu așa numai... de Crăciun... și nu aștept nimic în schimb. Bărbatul ei, când era tânăr, mi-a fost argat și m'a slujit cu credință. Să-l ierte Dumnezeu, c'a murit pentru țară!...

Servitoarea ascunse hârtia în sân, apoi luând la mână legătura cu haine și corfa, plecă.

Eșind din curte, o luă înspre sat și peste puțin, ajunsese la-un bordei dărăpănat.

Se apropie de geamul așupat cu cârpe și strigă încet :

— Lele Ileană!...

— Cine-i acolo?... — întrebă un glas din bordei.

— Eu sunt, lele Ileană... ți-am adus câte ceva... dela curte.

Ușa se deschise încet și servitoarea intră. Purtându-și privirea prin bordetul sărac, văzu la lumina focului de vreascuri, trei copii în sdrențe, culcați pe vatra joasă. Femeia aprinse dela foc un muc de lumi-

nare și lipindu-l de-un feșnic de lemn, se îndreptă spre masă. Incepu apoi să desfacă cu mâini tremurătoare legătura cu haine și nu-i venia să-și creadă ochilor...

Atunci servitoarea scoase din sân hârtia de-o mie și i-o întinse :

— Ține, lele Ileană... asta ți-o trimite boierul Manole... și aici, îți mai trimite cocoana Sulfănica o corfă cu bucate, să ai și dumneata ceva... de sărbători.

Femeia stătu o vreme ca înmărmurită, apoi își duse iute năframa la ochi și izbucni în plâns. Dumnezeu drăguțul să le răsplătească, că-i bun și milostiv!...

În bordeiul dărăpănat din marginea satului copiii dormeau pe vatră flămânzi, visând poate... că umblă după colăcei și nu știau nimic de belșugul ce s'a revărsat așa... ca din senin, peste bordeiul lor pustiu...

Și prin tăcerea nopții răsunau mereu frânturi de colinzi...

Colonizat.

Stăpânirea românească a adus și pentru moșii eroului lăncu zile mai bune. Dechea durere, cuprinsă atât de frumos în cântecul :

„Munții noștrii aur poartă,
Noi cerșim din poartă 'n poartă“...

s'a domolit și în locul ei a răsărit steaua luminoasă a nădejdii de bine. Disul de veacuri, de-a avea și ei un petec de pământ roditor, s'a împlinit.

Prin reforma agrară au fost împrăprietăriți și trimiși coloniști spre marginea țării, pentruca prin curajul lor și datinele neaoș românești să fie un zid de nepătruns, în fața asupritorilor de ieri. Bietul moș... era scăpat de neajunsul, de-a petrece Crăciun și Paști pe căi înstrăinate. Având de-acum pământ, va ști și el ce-i pâinea de grâu... și nu va fi silit să umble cu căluțul de dârlogi, din sat în sat... bătând la porți streine...

Și strângându-și pușinul lor avut, moșii se adunară în cete și plecară spre Canaanul făgăduinței.

Moș Toma din „Albac“, poreclit „cimpoierul“, era înscris pe prima listă de coloniști. Primise și el în apropierea graniței dinspre țara ungurească câteva pogoane de pământ. Loc bun, doar îl cunoaște Toma.. Cât a umblat el pe-acolo cu donițe și cercuri, he... hei... încă pe vremea când se mai găseau și galbeni. Și ce mai grâu pe-acolo, nene... Un spic de-o schioapă, cu grăunțul plin și durduliu, de parcă ar râde.

Când i-a venit însă vremea să plece, a stat și s'a răsgândit. N'avea putere să se despartă de codrii de molizi, al căror foșnet fermecător îl rețineau. Și n'a plecat. S'a vestit însă, că aceia cari nu vor să meargă, își pierd pentru totdeauna dreptul de împroprietărire. Și Toma cimpoierul era om sărac. Avea el trei căluși și un bordei, dar tot sărac era.

În sufletul lui începu acum o luptă grea. Dorul după pâine a învins și în sfârșit s'a hotărât să plece. Ș'a încăreat pușinul avut

pe călușei și aștepta acum să-și vadă plecând ortacii la drum. Era o dimineață senină de toamnă. Soarele urcat pe cer de-o sulță își revărsa potopul de raze căldute peste codrii deșteptați. Pâlcuri răslețe de oi treceau spre deal la pășune și în urma lor pășea un copilandru doinind. În răcoarea dimineții sunetul tălăngilor picura încet, ca o legănare.

Cu pipa uitată în colțul gurii, Toma ședea pe prispă posomorît. Înaintea lui călușii ronțăiau o mână de ogrinji și alături un câne lănos dormita culcat pe labe. Toma privi un răstimp spre pâlcurile răslețe, apoi oftă și rămase cufundat în gânduri. Copilandrul ce trecea doinind în urma oilor i-a adus aminte de vremea tinereții. Așa umblase și el odată... de mult... când era cioban. Și ce frumos știa să cânte pe-atunci din fluer... he... hei, doar nu de geaba l-au poreclit oamenii „cimpoiarul“. Acolo, sus .. spre crestele vinețe, în șopotul izvoarelor, ș'a petrecut el anii cei mai frumoși ai tinereții. Și într'o zi de vară, acolo s'a înfiripat dragostea lui cu cea mai frumoasă fată din sat. Azi nu mai e Ruxanda de-atunci. ...A 'mbătrânit și ea, sărmana și multele năcazuri au făcut o urâtă.

Codrul și izvoarele l-au fost tovarăși întreagă viața... și acum spre bătrânețe e silit să se despartă de-acești tovarăși dragi. Va merge departe, spre soare apune, și cine știe ce-i va aduce ziua de mâne....

Simți cum i se ridică un nod în gât și făr'-aș da seama ochii i se umplură de lacrimi.

.....
— „Ci hai odată, omule, că ceilalți pleacă“ — se auzi glasul femeii.

Toma tresări, ca trezit din vis. Inghiți de câteva-ori în silă, apoi se ridică de pe prispă încet și oftă. Strânse rămășițele de ogrinji risipite pe jos și dupăce le îndesă într'o desagă de lână, își trecu mâna prin frâul calului înaintaș și plecă să-și ajungă nevasta, care mâna înainte câteva oi.

Trecând pe lângă un izvor își umplu un vas cu apă. Știa el,... că așa apă nu va mai găsi. Ajuns în vale se mai uită odată spre munte și închinându-se de câteva-ori smerit, își apăsă capul în piept, apoi porni cu pași zoriț la drum.

(„Glasul Moșilor“ 1925.)

Piatra grăitoare.

— Legendă. —

Muntele Vlădeasa cu împrejurimile lui este fără îndoială unul dintre cei mai frumoși munți ce împodobesc încântătoarele plaiuri ardelenesti.

Uriașii codrii de molizi ce străjuesc sătulețele risipite prin văgăuni, cu vecinica lor verdeață, privesc par'că disprețuitori la frământările vieții nestatornice și pitice din jur.

Aici trăiesc în liniște și libertate deplină cerbii sburdalnici în cete și gingașele căprioare.

Spre crestele muntelui, pline de câmpuri și poieni, unde pășunează vara turmele de oi, conduc o mulțime de poteci înguste, cari se întind șerpuitoare pe lângă izvoarele cu apa limpede, cari prin vecinicul lor șopot alinător, pare-că îți amintesc de lumea basmelor.

În mângăierile razelor binefăcătoare ale soarelui de primăvară, urcam într'o zi pe una dintre potecile înguste, în pasul încet și cumpănit al cailor mărunți. Moș Vasile, tovarășul meu de drum, se legăna mereu în șaua de lemn, mestecând în colțul gurii țeava dela pipa stinsă. Eram în ajunul scoaterii turmelor la munte. În vara trecută lupii făcuseră mult prăpăd între oi, și acum mergeam în căutarea unui loc mai potrivit pentru așezarea stânei.

Potcoavele cailor în atingerea pietrelor de pe potecă trezeau în liniștea adâncă un sunet ascuțit. Sturzii speriați se ridicau țipând din tarba mătăsoasă, sburând grăbiți spre desişul brazilor, de unde se auzea în răstimp cântecul întrerupt al cucului. O mulțime de gâze și musculițe, ademenite de razele fierbinți, roiau cu neastâmpăr în jurul cailor, cari urcau la deal în pas încet, întinzându-și sforăind gâturile vânjoase.

Departe, în zarea senină, plutea un șoim, mișcându-și rar aripile sure în rotiri îndrăznețe. Inspiram cu sete aerul proaspăt, plin de mirosul îmbătător de brazi și cu ochii țintă la crestele vinete ascultam tăcuți șopotul alinător al apelor din adâncimi.

Moşul clătina uneori din cap, vrând par'că să alunge risipa gândurilor ce-l învăluiau pe nesimţite.

— „La ce te gândeai, Moş Vasile“ ?

— „Mai ştiu şi eu?... mă gândeam așa... la vremea tinereţii, care s'a dus!... Hei-hei, atunci a fost ce-a fost, dar azi“ ? — mai vru să zică ceva, dar tăcu, scuturându-şi gânditor pletele albe.

Înainte spre dreapta, departe, se vedea o stâncă înaltă, care părea crescută din pământ. Pe vârful rotund, care se continua în jos, subţindu-se în forma unui gât, se zăreau câteva tufe mărunte şi dese de brad, cari păreau o cunună de păr bogat. Sub gât stâncă se îngroşa în forma sânilor din cari răsăreau două braţe întinse înainte.

Privită din depărtare stâncă, îţi părea un trup de femeie, ce-şi întinde spre cineva braţele rugător.

— „Ce stâncă e aceea din dreapta, moş Vasile“ ?

— „Aceia e „piatra grăitoare“ — spuse grăbit moşul.

— „Dar pentru ce îi zic piatră „grăitoare“ ?

— „Își are și ea povestea ei, o poveste lungă“.

— „Ii cunoști povestea“ ?

— „O știi și eu, așa... din auzite“.

— „Ei bine, ca să ne mai treacă de urf, spune-mi-o și mie“ !

Bătrânul își umplu pipa cu tutun, o aprinse, apoi mă privi cu ochii lui blajini, plini de bunătate. Tuși de câteva ori, mișcându-se încet în șaua de lemn, — și începu povestea :

— „Eu nu știu de-o fi drept sau nu, dar noi așa am apucat dela bătrâni. Se spune că în vremuri de demult, într'o primăvară, a nimerit de undeva, cu o turmă de oi, un cioban frumos. Cine era, și de unde era ?... asta nime nu știa să o spună. Pe aici, prin aceste poieni își păștea el turma.

Oi ca ale lui nu mai erau de frumoase ; pentru asta începură unii al pismui. Avea flăcăul un fluer fermecat, din care doinea așa de frumos, încât paserile se adunau stoluri în jurul lui, ascultându-i cântecul. Când își cânta el doina „Ciobănaș cu trei sute de oi“, vântul se opria din mers și co-

drili suspinau. Il îndrăgiseră și fetele din sat, și fiindcă el nu se cobora din munte decât rar, veniau fetele la munte cu câte și mai câte pricini. Una să culeagă fragi, alta smeură, altele să ducă apă de leac dela te miri ce izvor, numai să se întâlnească cu el și să-și prindă vorbă. Așa a nimerit odată și Ileana, cea mai frumoasă fată din sat. El ședea culcat lângă izvor și cânta din fluier, iar oile pășteau cuminți și blânde pe poieniță. Aici s'au întâlnit. Când a văzut flăcăul pe Ileana, a îndrăgît-o foc, iar ei îi era drag încă de mult ciobanul. La chemările dutoase ale lui și amețită de cântecul vrăjit, ea s'a așezat pe iarbă lângă el. Dar oricât l-a întrebat fata să-i spună că cine e și de unde a venit, nu a vrut să-i spună. El îi zicea mereu mângâindu-o :

— „De ce mă tot întrebi, Lenuțo? Eu nici n'aș ști să-ți spun că cine sunt, atâta doar că m'am trezit de mic la oi. De tata și de mama eu nu-mi aduc aminte. Eu n'am știut ce-i dragostea, până când te-am întâlnit pe tine.“ — Ileana îl asculta dusă pe gânduri, cu capul răzimat de umărul lui voinic.

Dar dragostea lor nu a ținut mult, căci flăcăii din sat, cari o îndrăgiseră pe Ileana, hotărâră peirea ciobanului. Și fiindcă nu îndrăzneau să se prindă cu el pe față, plănuiră să-l piardă prin înșelăciune. Intr'o zi, cătră sfârșitul verii, când el ședea la umbră lângă un izvor cu Ileana, flăcăii veniră pe furiș și îi mână ră turma. Când s'a trezit și s'a uitat în jur, turma nu mai era. Atunci a sărit ciobanul aprins și, sărutându-o pe Ileana îi zise :

— „Așteaptă-mă aici, Lenuțo, eu mă duc să-mi caut turma, ș'apoi iarăși viu“. Apoi luându-și fluerul și ciomagul, plecă în goană la vale.

Ce s'a ales de el și de turmă nu se știe, iar Ileana l-a așteptat mereu și azi, și mâne. L-a așteptat un an și alții. Picioarele îi prinsă rădăcini în pământ de-atâta așteptat, apoi, cuprinsă de durere și dor după cioban, se prefăcu în stâncă.

Noaptea, mai ales pe vreme furtunoasă, piatra grăiește, chemând par'că pe nume ciobanul, care își pierduse urma.“

Moșul isprăvi povestea, scuturând cenușa din pipă, apoi se întoarse în șeauă și privi

adânc spre „piatra grăitoare“, care rămase departe în urmă.

Un vânt călduț începu să sufle încet, desmierdând în treacăt firele de iarbă, cari se nmlădiau sfoase. Moș Vasile își întoarse calul spre stânga, îndreptându-l spre un izvor, ce-și strecura undele lîn. Descălecarăm, și până când moșul scotoci prin traista legată de oblâncul șei după merinde, eu îmi răcorii fruntea cu apa limpede din izvor, apoi mă trântii leneș în iarba moale la umbră, privind spre cerul senin și liniștit, prin ramurile tremurătoare ale unui molid.

